

Приморске новине

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВОМ

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА XIV

БРОЈ 277.

25. ЈУЛ 1985.

ЦИЈЕНА 10 ДИНАРА

ДОГОВОР О РАЗВОЈУ ТУРИЗМА

НА ИНИЦИЈАТИВУ „МОНТЕНЕГРОТУРИСТА“, а у договору с Председништвом Централног комитета СК Црне Горе, одржан је 5. јула у пословној згради наше радне организације састанак на коме су разматрана кретања и изгледи овогодишње туристичке сезоне и основни правци развоја и самоуправне организованости „Монтенегротуриста“.

С обзиром на значај проблема о којима се расправљало, састанку су присуствовали и Марко ОРЛАНДИЋ, председник ЦК СК Црне Горе, Вуко ВУКАДИНОВИЋ, извршни секретар Председништва СК СКЈ, Радоје КОНТИЋ, потпредседник Републичког извршног вијећа, Рајко ВУКЧЕВИЋ, секретар за привреду СР Црне Горе, Радомир БАЧИЋ, предсједник Републичког фонда за обнову и развој.

Уз оцјену о добром почетку овогодишње туристичке сезоне, чији ће се добар тренд пуњења наставити све до октобра, истакнуто је да би резултати могли бити још бољи, нарочито у мјесецима ван главне сезоне, па је акценат дат на плану још дужег коришћења смјештајних капацитета и повећања ванпансионске погрешке.

Уводно излагање поднио је др Ратко ВУКЧЕВИЋ, генерални директор, који је, између осталог, рекао да је циљ овог састанка да покрене, иницира, дефинише и оформи основне проблеме у туризму уопште, а посебно у „Монтенегротуризму“.

ЗА ШЕСТ МЈЕСЕЦИ ОВЕ ГОДИНЕ у објектима „Монтенегротуриста“ било је 69% више странаца, а 18,5% мање домаћих гостију него у истом периоду лане. Број ноћења је већи за 47,4%, што је велико охрабрене, па се процјењује да ће ова сезона донијети око 10 милиона долара. Ипак, како је истакнуто у разговорима о текућим задацима и даљем раду на самоуправнијој трансформацији у „Монтенегротуристу“ има још доста простора за боље пословање, посебно у мјесецима ван главне сезоне. Да је то тачно, најбоље може да послужи податак да Црна Гора, иако у укупним туристичким југословенским капацитетима учествује с готово 12%, остварује тек око пет процена та дивиза. Због тога је питање повећања коришћења броја дана у којима су отворена врата хотела, соба, одмаралишта, кампова, свакако једно од најзначајнијих у овом моменту. Истовремено, баш у овим данима када су хотелски капацитети пуни, а остали се пуне, вријеме је да се озбиљније него до сада размишља о даљем развоју, идућој сезони, побољшању и проширењу понуде и услуга.

РЕЗЕРВЕ

Највеће резерве, дакле, и највећи ослонац за даљи развој, налазе се у бољем коришћењу капацитета. Чудно је, примјера ради, да су прошле зиме, иако у овој великој туристичко-угоститељској породици има више од 5.000 кревета који се могу и у то вријеме користити, радила само два хотела! Или, ни један у Улцињу, Сутомо ру, Петровцу, а само један у Будви! Зар то није ису-

на један лежај у приватном смјештају остварена само — једна марка! Због тога је истакнуто да се овој врсти смјештаја мора прићи на друштвени начин, максимално стижући иницијативу грађана, али и максимално се организујући да се спријечи нарушавање самоуправног морала. Но, како рече Вуко Вукадиновић, годинама се жалимо на стихију и проблеме, али, умјесто жалопояки, ништа не чинимо да се стање промијени. Морамо, рекао је он, окренути лист, и на основу закона чинити оно што желимо. Шта нас, питао се Вукадиновић, ограничава у томе да имамо потпуну евиденцију и категорије сане собе? Шта нас ограничава да имамо утврђену политику развоја — цдје и какве капацитете хоћемо? Како приватни сектор не учествује у финансирању пропаладе, градње, инфраструктуре, зашто наш однос према овом врло значајном сегменту туристичке понуде сводимо на — пореску политику? Грешка је, значи, не само код онога који хоће да шпекулише, него и до онога који га у томе не спречава.

Колики значај може имати овај сектор убудуће, али организован, чврстије с друштвеним повезан, свједочи податак да би се у неколико наредних година могло добити око десет хиљада лекаја који би се, кредитирањем и организовањем продајом, могли пласирати на инострано тржиште. Или, не би ли се, ослушкујући било тржишта, могло више пажње поклонити уређењу кам

(Наставак на 2. страни)

ЈУЛСКА ТУРИСТИЧКА РАЗГЛЕДНИЦА

ИЗНАД СВИХ ОЧЕКИВАЊА

НА РИВИЈЕРИ „БИСЕРНИХ ПЛАЖА“ ври од врућине и гостују. Два јулска „таласа“ — онај на почетку и други средином седмичног мјесеца — снажно су заплуснули плаже будванске ривијере. Посјета домаћих и страних туриста надмашила је очекивања и оних који себе називају оптимистима. Да је тако, свједочи податак да гости траже смјештај у удаљеним приградским насељима и селима, јер је веома тешко наћи слободан кревет ближе обали.

У главном туристичком биру у улици Маршала Тита ових дана смо затекли необичну слику: двије породице из Крагујевца с дјецом, сузних очију, неспавани и уморни, преклињали су пролазнике да им пронађу собу. Стигли су у Будву без резервације и сви напори предусретљивих радника овог бироа да их смјесте били су узалудни. Иако није било слободних соба, нису их пуштали да оду — чekali су цијело прије подне да се неко јави са слободном собом. Касније смо сазнали да су последице доста перипетија, ипак, смјештени. Тако је сваког дана. Гости пристижу, доста њих без резервације, и онда настају муке.

Слична је ситуација у Бечићима, Светом Стефану и Петровцу на мору.

— Доста је оних, који долазе да траже апартман, каже нам Драган Бошковић, руководилац пословнице „Монтенегроекспреса“ у Светом Стефану. Највише је наших туриста који желе да се одмарају као у својој кући, али има и странаца. Међутим, све је већ раније резервисано и стварно ништа не можемо учинити.

Нису само на мети собе у домаћој радиности. Овог лета су на цијени и аутокам

пови које напросто опсиједају туристи, махом домаћи. На Јазу, у Бечићима, на Вали и у Црвеној главици чине све да никог не врате. Али, и њих је изненадила добра посјета.

— Дуго смо мислили да ће у наш туристички камп на Црвеној главици стизати искључиво страни туристи — каже нам управник овог атрактивног објекта Никола Буричковић. — Међутим, већ ова сезона нас је потпуно демантовала. Истина, има доста странаца, али код нас је све више Сарајлија, Тузлака и других гостију из наше земље. Трудимо се да смјестимо све који дођу, али и наши капацитети су ограничени.

Велика гужва запажа се како у јутарњим часовима, када су опсједнуте продавнице, нарочито Тржни центар, тако и увече, када је простор од „Авале“ па до тела „Парк“, просто блокиран шетачима.

Забаве и разоноде има доста. „Зета филм“ је недавно приредила ревију најгледаванијих свјетских филмова, тако да су гости имали прилике да за 150 динара по представи гледају чувена стварења мајстора седме уметности. Културни центар организује гостовања уметника, како позоришних тако музичких и ликовних стваралаца. На терасама хотела и ресторана трешти на све стране.

Мада је још рано за прогностике, акамоли за свођење неких биланса, изгледа да ће ова сезона надмашити све досадашње, чак и 1978. годину, која је донијела туристички рекорд.

Изубетна је и посјета хотелима на нашем подручју. И ове сезоне „Словенска плажа“ са обиљем садржаја је хит. Још од прољећа нема слободних мјеста и тако ће бити све до краја сезоне. Из ванредну посјету биљеже и хотелски комплекс „Авала — Могрен“, хотели у Бечићима, Светом Стефану и Петровцу. Тако, поред одличне посјете домаћих гостију и страници су надмашили доста повољне прогнозе дате још у предсезони. Ако се све ово има у виду, онда ће и финансијски ефекти на крају године бити добри. Јер, поред тога што су хотели пуни, њихови гости веома добро троше у објектима ванпансионског типа. Та потрошња, рецимо, у хотелском комплексу у Бечићима износи преко три милиона динара дневно, а у Словенској плажи и знатно више.

С. ГРЕГОВИЋ

ДОГОВОР О РАЗВОЈУ ТУРИЗМА У ЦРНОЈ ГОРИ

ПРОШИРЕЊЕ И ПОБОЉШАЊЕ ПОНУДЕ - ПРВОРАЗРЕДАН ЗАДАТАК

(Наставак са 1. стране)

пова, од којих ни један из Црне Горе није ушао у било који европски проспект понуде?

Говорити о резервама, а не истаћи одмаралишта, која, примјера ради, само у Будви имају око 10 хиљада лежаја, не би било потпуно. О многим од њих, како рече Владо Дулетић, брига се води сезонски, а користе се много мање него што би то био случај, када би се јаче повезали с туристичким организацијама ове општине.

ОДНОСИ

Велика пажња, с разлогом, на овом састанку, посвећена је субјективним слабостима, недопуштеним друштвено-економским и самоуправним односима, недовољном степеном интеприсаности унутра „Монтенегротуриста“, па и укупне црногорске туристичке привреде, што има и те каквот одраза на укупне резултате. Очигледно је, како рече Марко Орландић, да смо дошли до нивоа развијености који захтијева дубље премисливање самоуправне и доходне повезаности, а пракса захтијева што бржу самоуправну трансформацију. Због тога би требало у нову сезону ући с новом самоуправном организацијом. Упоредо с тим обавеза је да се иде и са утврђивањем развојне концепције, како средњорочне, тако и дугорочне. Орландић је, с тим у вези, као централно питање, истакао удруживање рада и средстава, како унутар овог система, тако и Југославије, па и са ино-партерима. Удруживање треба да постане најбитнији облик развоја, што има не само развојну, него и класну функцију — већу интеприсаност радничке класе у земљи. Он је напоменуо да је ово прва година у којој црногорски туризам има нормалне услове за пословање последице земљотреса. Само у прошле двије године изграђено је или обновљено око шест хиљада нових кревета уз помоћ југословенске солидарности или удруживањем, што је значајан успјех, који се не може потцијњивати.

Није довољно, како рече Орландић, капацитете користити само у шпигу сезоне. Шта је, упитао се он, с информацијама које су уложене у хотеле и за оспособљавање за боравак гостију и зими, а не користе се? То је дио нерационалног улагања, јер се не остварује доходак који смо очекивали. С тим се не можемо мирити. Савез комуниста мора мијењати однос према овим појавама, како би се превазишла линија мањег отпора и самозадовољство зато што се нема губитака. С том логиком мора

мо се отворено сукобити у сопственом интересу.

Говорећи о потреби већег степена интеприсаности у „Монтенегротуристу“, Орландић је упитао да ли је потребно, на примјер, да у овом систему постоје 23 основне организације удруженог рада? У Будви и Улцињу ООУР-и се налазе на раздаљини од 300 корака! Наш систем је у суштини добар и не тежи атомизацији, али су ту своје учинили локалитетски и уски интереси. Због тога је обавеза Савеза комуниста да у општинама сагледа те проблеме, од којих имамо велике економске штете. Под лупу се мора ставити све што смо и како радити и како радимо. Потребна повезивања намеће обезбјеђење сигурнијег развоја. Ако се самоуправно не удружује дио средстава за проширену репродукцију, већ сваки хотел гледа само своје, онда — нема развоја. Једино удруживањем и планским усмјеравањем ће се превазилазити и локализми.

РАЗВОЈ

Сваке године до 21. вијека, како су то истакли др Ратко Вукчевић и мр Мило драг Мировић, у „Монтенегротуристу“ би требало да се добије по хиљаду нових лежаја. Ту се мисли, прије свега, на модернизацију у приватном сектору, повезивање и прилагођавање одмаралишта комерцијалним потребама, те новој градњи. Истина, то је велики, амбициозан задатак, па је постављено питање: како га остварити? Није у питању, речено је, да се на то гледа мегаломански, већ је то потреба коју једино ставно диктира свјетско тржиште. Уколико се не буде с њом ишло укорак, постоји опасност за опадањем интересовања ино-гостију. Највећу узданицу у томе одговори у „Монтенегротуристу“ виде у удруживању, не само на девизијској основи, већ и са трговиним и пољопривредом, за што већ постоје неки показатељи. У ту сврху урађено је 12 програма и пројеката, а, свакако, најинтересантније су локације у Јазу, Лучицима код Петровца и нови хотел у Милочеру. За ове програме има интересовања и међу ино-партерима, који су изразили спремност да уложе и по пет милиона долара.

Као једну од најважнијих развојних компоненти готово сви учесници у расправи назначили су пропаганду. Нико, рекао је Марко Влаовић, генерални директор „Боксе“, у те сврхе, неће да издвоји динар, осим туристичко-гоститељских организација. Али, зато и агенције, трговина и приватници скидају

Ускоро ће отпочети радови на обнови Старог града

такао да се, последице многог напора, дошло до јединственог проспекта Црне Горе, који ће бити штампан свега у 120.000 примјерака! Да ли се може, питао је он, ићи у неки јачи пропагандни рат на свјетском тржишту, ако се годишње у Црној Гори за то издваја свега 30 милиона динара?

Развоја, поготово бржег, нема ни без кадрова. Мора се знати да је туристички радник амбасадор своје земље у Југославији, како сликовито

то рече Мировић. Због тога јан Марковић, директор Економског института за развој у Загребу, основни проблем у инвестицијама, како многи мисле, него у организацији која ће из данашњег моћи највише да извуче.

Ова година је, како рече Вукчевић, међаш развоја туризма. Због тога је неопходно што више обогатити садржај и кроз критички приступ пракси, мијењати је на боље. Није, како рече др Ср

је очигледно, али се, уколико се не поштују његове хули, може лако и изгубити. Зато је потребно имати тај нерв и брзо се престројавати тако да се од онога што имамо може највише добити.

В. К. — Д. Н.

ТРГОВЦИ ЗАСАД
УСПЈЕШНИ

Трговци су ове сезоне у Будви на висини задатка. Трговине су добро снабђене млијеком, брашном, кафом, хљебом па и месом. Не стајало је уља (то је већ проблем у цијелој земљи) и шећера. Избор меса је нарочито добар, захваљујући у првом реду Београдској индустрији меса „Славија“ која у Будви има централну продавницу за овај дио Јадрана.

Квалитет је у томе што су трговци љетос у Будви продужили радно вријеме. Продавнице „Јадрана“, а ту спада и Тржни центар, отворене су до 22 часа сваког дана. Продужено је радно вријеме и недјељом и празницима — умјесто до 10 продаваца сада раде до 20 часова.

Веома добро је снабђевана и будванска пијаца. Долазе пољопривредни произвођачи из Зете, Грља и других крајева, али и накупци, углавном, с подручја Србије. На пијаци има и свјеже морске рибе. Килограм сардела стаје од 200 до 300, квалитетније бијеле рибе до 800 динара.

ПРОТИВПОЖАРНА ЗАШТИТА
БОЉА ОРГАНИЗАЦИЈА

Овог љета ће, по свој прилици, бити мање пожара него ранијих сезона. Наравно, нико не може рећи да их уопште неће бити, али, судећи према активностима оних који треба да их спречавају и гасе, љетос треба очекивати мање пламена уз обалу.

— Сезону смо дочекали спремно, каже нам Стево Кажанегра, секретар СИЗ-а за противпожарну заштиту. Повећали смо возни парк и набавили савремену опрему која је потребна за гашење шумских пожара.

Уведена су и стална дежурства у Петровцу, Светом Стефану и Будви. Радници Ватрогасног центра даноноћно мотре на густе борове шуме уз обалу, као и на друге пунктове, гдје лако може сијевнути варница.

— Ангажовани су и активисти по мјесним заједницама који извиђају терен, како би на вријеме алармирали наше раднике да одмах дејствују. И у организацијама удруженог рада постоје службе за противпожарну заштиту.

До сада ватрогасци у будванској општини нису имали много посла. Било је неколико мањих интервенција без већих штета. Међутим, није било ни већих жегара — тек однедавно су почеле — па је и то био један од разлога што се шуме нису нашле у пламену.

По прогнозама, август ће бити изузетно топао, што значи да треба бити спреман за интервенцију након прве варнице.

С. Г.

Приморске новине

Лист ССРН општине Будва. Уређује: Редакцијски колегијум. Главни и одговорни уредник: Владимир Станишић. Издавач: Културни центар Будва. Адреса редакције: „Приморске новине“ — Будва, телефон: 41-194 — Број жиро-рачуна 20710-603-1809 код СДК Будва — Штампач: РО за графичке производе и услуге „Андрџа Палташић“ — Котор — Преплата: годишња 350 динара; за иностранство 10 долара. — Рукописи се не враћају

ИЗ ООУР „МОНТЕНЕГРОЕКСПРЕС“

БОГАТ И РАЗНОВРСТАН ПРОГРАМ ИЗЛЕТА

Пословница „Монтенегроекспреса“ ради у склопу ове основне организације удруженог рада као један од пунктова радне јединице „Туристички сервис“. Она ове године нуди гостима богат програм излета, којим се мало која пословница може похвалити: одавде се организује у току само једне седмице двадесетак разних излета (14 аутобусима), па гости, заиста, имају што да изаберу у овој врсти туристичке понуде.

У разговору с Љубом Орлићем детаљније смо информисани шта је ново у понуди ове пословнице која ће за који дан, узгред буди речено, добити и један од најатрактивнијих простора у новој згради близу будванског парка.

— Од ове године обогаћен је наш излетнички програм на мору који је раније био прилично застављен. Изнајмљивањем брода „Владимир Назор“ од ријечке „Јадро-линије“ постигнут је „пун погодак“, што најбоље потврђује податак да смо — да бисмо задовољили потражњу — излете за Дубровник овим бродом морали да уведемо два пута седмично. Одлично „иде“ и продаја за крстарење под називом „Плава ноћ“, што је својеврсна атракција за госте.

Од 1. јула „саобраћају“ и двије једрилице ко

је је „Монтенегроекспрес“ набавио преко свог пословног партнера из Кракова, а употребљаваће се за школу једрења на подручју Будве и Светог Стефана. Од ове сезоне стартуваће и брод „Петровац“ који располаже са 150 сједишта и кућином, па је омогућено припремање разних јела на самом броду, који ће се користити и за веома атрактивне излете „Пиратска возња“. Очекује се да ће се овим бродом, који ће бити прилагођен овој врсти излета, постићи прави ефекти.

НА КОПНУ —
ЧЕТРНАЕСТ ВРСТА
ИЗЛЕТА

— Програм излета на копну — обавјештава нас даље Љубо Орлић — одвија се по програму који у току само једне седмице нуди 14 врста разних излета. Остварићемо план, јер је овогодишња предсезона била богата излетима, захваљујући одличној посјети. Тако смо у мају успјели повећи на излете 8.000, а у јуну 12.000 гостију. У ју

лу је дошло до осјеке у потражњи излета, што је редовна појава за ово доба године, када гости користе боравак на мору за сунчање и купање.

Веома омиљен је излет под називом „Вече у маistirском конаку“. Изводи се у Маинама код Будве, у изнајмљеном објекту, који је веома привлачан за госте. У једној сељачкој кући смјештен је лијепо уређен и у рустичном стилу опремљен ресторан који може да прими и до стотину гостију. Послије одличне забаве, програма аниматора и укусно спремљених оброка гости се враћају задовољни. Да се овај излет радо тражен најбоље потврђује податак да се изводи пет пута седмично.

Пословница Будва бави се и смјештајем гостију у приватној радиности и за ту сврху закупила је 400 кревета (половину је уговорила за два мјесеца), а узела је у закуп и 50 апартмана на подручју Будве и Бечића, чија продаја, такође, добро иде.

Н. М.

ОСВРТ

ПУНЕ СОБЕ - ПРАЗНЕ „КЊИГЕ“

И ове сезоне домаћини у нашој општини — а тако је и на цијелом Црногорском приморју — настављају ружну праксу поодавно започету: не пријављују своје госте туристичким друштвима и бироима, како је то прописано. Тако се догађа да су собе пуне, док су регистри о њиховој посјети полупразни.

Уочи овогодишње сезоне од стране инспекцијских и других органа најављиване су ригорозне мјере за овакве поступке, али, по свој прилици, домаћини за то много не хају.

— Са главном туристичком сезоном почело је и скривање гостију, каже нам Мишко Цревар, шеф продаје ООУР за домаћи туризам „Могрен“. — То нам доноси много тежкоћа, јер гостима који стижу нисмо у прилици да поуздано кажемо гдје има празних ревета и колико. Наиме, ми знамо

шта је празно од онога што ми закупљујемо од приватника, јер ту нема скривања. Међутим, има доста њих који не издају собе преко нас, а, опет, ми смо ти који гости ма пружамо информације о слободним собама на овом подручју.

И у Туристичком савезу Будве се жале. Кажу, према књигама, има око 30.000 гостију, а извјештајно је да их је више за 10 па и 15.000. „Вишак“ гостију су непријављени из приватних кућа и вијендица којих је не мали број од Јаза до Буља рице.

Инспектори не сједе скривених руку. Обилазе непрестано терен, али домаћини, који очекују њихову посјету, увијек имају „методе“ да доскоче инспекторима. Или се ради о „пријатељима“ или, пак, једноставно уче своје госте да избјегавају инспекторе, да се по

јављују у вријеме када су сигурни да инспектори неће доћи. Многи не презају ни од тога да плате казне. По некој рачуници више им се исплати да плате казне које се крећу и до 20.000 динара, него да дају новац за порез.

Овакво понашање домаћина је вишеструко штетно. Прво осиромашује се друштвена каса, друго, домаћини се не држе утврђеног цијеновника, па од гостију, користећи гужву, наплаћују више него што је дозвољено. Најзад, и са становишта општенародне одбране и друштвене самозаштите неприхватљиво је да се не зна ко све током лета борави на овом подручју. Наиме, догађало се ранијих година да међу „туристима“ има и оних за којима трагају органи унутрашњих послова и Интерпол.

С. Г.

IN MEMORIAM

ДИМО ЈОВОВИЋ

Седмог јула у 20 часова, послје тежке болести, у родном селу Луке код Даниловграда преминуо је у својој педесетој години Димитрије Димо Јововић, први главни и одговорни уредник „Приморских новина“. Смрт га је затекла на дужности помоћника директора Интерне банке „Монтенегро-туриста“. Испраћен од многобројних праћана Будве, Светог Стефана, Петровца, Титопрада, Никшића и родних Бјелопавлића сахрањен је 9. јула на гробљу у Јеленку. У име Скупштине општине, друштвено-политичких орга-

низација и грађана општине Будва од њега се опростио Светозар Радловић, председник Општинске конференције ССРН, а у име Радне организације др Ратко Вукчевић.

Тужно је у срцима свих који су познавали друга Диму, истакнутог активисту, неуморног друштвено-политичког радника, врсног и изузетно поштованог суграђанина. А таквих који су га, уз то, и вољели, које је он бескрајно волио да би им и крви из свог срца наточио, таквих је било много. Читава Будва, с краја на крај, и његови Бјелопавлићи, гдје је рођен и гдје ће почивати његов прах, сви редом — млади и стари. Јер, свима је био драг његов осмијех и до посљедњег даха неуништиви оптимизам, видрина, његов савјет. Крај њега и с њим је и у најтежим тренуцима било лакше и веселије. То добро знају грађани Старог прада. У данима априлске катастрофе 1979. године када је рушилачка стихија за један трен срушила све што су природа и људи вјековима стварали и вајали, он је, у својству председника Савјета Мјесне заједнице, личним примјером предњачио и савијетом виђеним ентузијазмом даноноћно улагао чистог себе. Зато нас је и потресла вијест да не куца више срце примјерног праћанина и дивног човјека, које је до задњег откуцаја топлином и добротом зрачило. Он је зрачио радошћу чистог живота и љепотом разумијевања и љубави. Красиле су га најљепше врлине: карактерност, поштење, скромност, људскост. Миран и тих по природи, дружељубив и искрен, доказивао се радом и принципијелношћу, и тим особинама освајао људе свуда гдје је радио и гдје се кретао.

Истигао се особеном благородношћу, стрпљивошћу, знањем и, изнад свега, поштовањем човјека. Његов неизмјерно богати унутрашњи живот искрио је на његовом лијепом лицу, у очима и осмијеху. Заносио је и пледирио племенитошћу.

Друг Димитрије је у нашој Општини обављао дужности секретара Скупштине општине, главног и одговорног уредника „Приморских новина“ и „Монтенегро-туриста“, члана Извршног одбора, председника Туристичког савеза, председника Савјета Мјесне заједнице. Био је, уз то, активан радник у многим друштвеним и спортским организацијама. Вјеровао је у неувјероватно и није знао за немогуће. Једно унутрашње сунце обасјавало га је читавог његовог болног кратког живота и позлаћивало све чега би се дотакао.

Све послове обављао је с великом одговорношћу — то знају и неће заборавити сви који су с њим радили и сарађивали. Памтиће га и по томе како је своје знање и искуство — а једно и друго чинило је богату ризницу — несебично преносио на млађе, како је нештетиме своје дане и ноћи, свој одмор и своје здравље — читавог себе — раздавао и даривао људима. О Димитрију се, не без разлога, говорило као о врсном правнику. Многа рјешења, одлуке и друга правна акта, чији је он био аутор, никада нису ишла на „лоправни испит“. Запажену активност испуњавао је као новинар и туристички радник.

У интензивном развоју и успону туризма гледао је до краја живота перспективу Будве: и са самртничког одра интересовао се како је кренула сезона и активно учествовао у рјешавању питања које је она стављала на дневни ред.

Смирн и тих — када је схватио да су му не дани, већ и часови одбројани, пошао је у родни крај да умре у тишини, да својим посљедњим часовима не би пореметио нечији мир.

Да не бисмо помињали страхоту смрти, нећемо рећи да је наш драги друг Димо умро, већ да је живио и проживио кратак, али частан живот и да ће дуго живјети у нашем сјећању као човјек који је увијек према свему и сваком био праведан и објективан и чији свијетли траг и примјер неће завијати међава заборавља.

Нека је вјечна слава другу Диму Јововићу!

НА ДНЕВНОМ РЕДУ ОПШТИНСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ ССРН

Организација и функционисање здравствене службе

ОПШТИНСКА КОНФЕРЕНЦИЈА ССРН РАЗМАТРАЛА ЈЕ НА СЈЕДНИЦИ ОДРЖАНОЈ 19. ЈУЛА И ИЗВЈЕШТАЈ О ОРГАНИЗАЦИЈИ И РАДУ ЗДРАВСТВЕНЕ СЛУЖБЕ НА ПОДРУЧЈУ НАШЕ ОПШТИНЕ КОЈИ У ИЗВОДИМА ДОНОСИМО.

ОСИГУРАНИЦИ САМО-УПРАВНЕ ИНТЕРЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ за здравствену заштиту, грађани и туристи користе здравствене услуге у Дому здравља у Будви, Амбуланти у Светом Стефану и Здравственој станици у Петровцу. У току туристичке сезоне организују се теренске амбуланте од Буљарице до хотела „Авала“, гдје раде лекари и медицински техничари, који пружају здравствене услуге гостима и особљу запосленом у удруженом раду.

У радним јединицама Дома здравља, на нивоу примарне заштите, пацијент може добити све што обезбјеђује и највећи медицински центар или град са великим бројем становника. То је и разумљиво када се има у виду да је у Дому здравља стално запосљено шест лекара специјалиста, толико лекара опште праксе, пет стоматолога, 40 медицинских, лабораторијских и зубних техничара с вишом и средњом спремом, три возача и пет хигијеничарки. У току сезоне у радни однос прима се још десет до двадесет радника, лекара и медицинских техничара, а два лекара налазе се на специјализацији. Однос између броја медицинских и административних радника је 5:1, што је изузетно повољно. Поред тога, ангажују се пнеумофтизиолог и хирург — једном недјељно, окулиста, рентгенолог и специјалиста био хемичар — два пута мјесечно, а планиран је и долазак ортопеда и епидемиолога, такође, двапут мјесечно.

У служби опште медицине са хитном медицинском помоћи запослено је четири лекара опште медицине и осам медицинских техничара, као и два возача. Служба ради непрекидно 24 часа дневно, недјељом и празницима.

Прошле године у служби хитне помоћи обављено је 28.000 прегледа и 19.000 другог интервенција, као и 2.500 кућних посјета и хитних интервенција.

У служби за здравствену заштиту дјеце и омладине стално раде два педијатра и четири медицинска техничара. Служба ради свакодневно у двије смјене, а у току туристичке сезоне и недјељом и празницима. Током 1984. године обављено је 20.500 прегледа, 16.200 других интервенција, 3.050 вакцинација и преко хиљаду систематских прегледа.

У гинеколошком диспансеру раде гинеколог и акушерска сестра — они су прошле године обавили 15.000 прегледа.

Два стоматолога, два зубна асистента и два зубна техничара примили су у току прошле године 35.121 пацијента, а ове године раде три стоматолога у двије смјене. Један стоматолог и један зубни асистент урадили су у дјечјој зубној амбуланти 17.509 интервенција.

Два лабораторијска техничара успјели су да уз помоћ консултаната биохемичара из Титограда у лабораторијско-биохемијској дијагностици овладају сложеном техником компјутеризованих анализатора.

Микробиолошка лабораторија ради све анализе из домена те службе — ангажовани су микробиолог и лабораторијски техничар.

ДДД служба ради са три асанатора у склопу новосадске „Циклонизације“, а ове године на тим пословима укључен је и лекар који специјализира епидемиологију.

У Здравственој станици у Петровцу запослена су два лекара, стоматолог, зубни техничар, зубни асистент, пет медицинских сестара, вонач и хигијеничарка. Служба ради у двије смјене, организује сталну приправност за хитну помоћ, као и кућно лијечење у току дневног рада.

У Амбуланти у Светом Стефану раде у току лјетњих мјесеци лекар и медицинска сестра, а у току зиме лекар ради последије радног времена, а сестра стално. Од ове сезоне почиње да ради и зубна амбуланта.

Савремено опремљена Интернистичка амбуланта има стално запосљеног интернисту и медицинску сестру, а у Деуропсихијатријској амбуланти ради неуропсихијатар који дио радног времена проводи у теренским амбулантама и хитној помоћи.

Пнеумофтизиолошка и рентген служба запосљава једног сталног техничара. РТИ снимци израђују се једном седмично, а пнеумофтизиолог, такође, ради једном седмично, а у току сезоне, када се укаже потреба, и два пута у току седмице. Редовно се обављају систематски и санитарни прегледи.

У циљу што непосредније здравствене заштите туриста, у току сезоне Дом здравља организује теренску службу у кампу „Каменово“, Центру „13. мај“, хотелима „Београд“, „Парк“, „Авала“, „Ас“ и „Палас“, као и у амбулантама с пуним радним временом у Бечићима и Туристичком насељу на Словенској плажи.

Поред добро организоване основне здравствене заштите, осигураницима је омогућено и болничко лијечење у Котору, Вару и Цетињу, и то по избору пацијената. За болничко лијечење осигураника СИЗ издваја знатна средства — прошле године она су износила 34.083.225 динара, док је за комплетну основну здравствену заштиту Дом здравља добио 21.450.000 динара, у што су урачунати и лекови и санитарски материјал. За породична боловања издвојено је прошле године се прописују на рецепцијне 15.552.424, а за боловања преко мјесец дана и амбулантно лијечења ван Дома здравља 14.459.977 динара.

Посебна пажња поклања се здравственој заштити дјеце. Њихова имунизација обухвата преко 95 одсто најмлађих, што се са стручног становишта сматра одличним успјехом. Права је ријеткост — смртности дјеце нема.

Комунална хигијена је нешто боље организована него ранијих година, али се још увијек не налази на нивоу који треба да има у туристичкој средини каква је наша општина. Несхватљиво је, на примјер, да комуналну хигијену контролише само један санитарни инспектор, који није у стању, нарочито у току сезоне, ни физички да обиђе терен од Буљарице до Јаза, а још мање да уочи не достатке и укаже на њих.

Послови ДДД службе од 1979. године били су у стагнацији: средства за њу обезбјеђивања су у истом износу 1978. и 1983. године! Када се појавила новосадска „Циклонизација“ средства за сузбијање и уништавање комараца обезбјеђена су у десетоструком износу.

Апотекарске услуге пружају апотеке у Будви и Петровцу у којима раде четири дипломирана фармацеута (је дан је дуже на боловању) и пет фармацеутских техничара. У јеку сезоне, када су потребе за апотекарским услугама веће, тражи се увођење дежурства и приправности.

Пристаниште у Петровцу

Повратак најбољима

ЗАБИЈЕЖЕНО У ПЕТРОВЦУ

Петровац, за којег многи кажу да је једно од најлепших мјеста за одмор на цијелој нашој обали, ових дана је на мети домаћих и страних туриста. Било је доста гостију и прошле сезоне, али како нам прије неки дан рече један овдашњи туристички радник, ово је прво нормално лјето после земљотреса. На неки начин заокружена је изградња, нема више циновских дизалица и буке машина која је неколико година последије земљотреса реметила мир гостију. Обновљени су многи објекти, уређена је обала и Петровац данас изгледа другачије.

— Посјетом смо веома задовољни, каже нам Војо Грегорић, директор ООУР „Палас“. — Током маја и јуна наши објекти били су доста добро попуњени, а сада нема празних хотелских кревета. Биће тако све до краја главне туристичке сезоне, али добро ћемо радити и у септембру. Страни гости ће тада у већем броју стићи у наше мјесто. Напоменуо бих да ове сезоне веома добро ради и хотел „Ас“, који је, коначно, изгубио епитет „уклетог“ хотела.

Оно што Петровчани с поносом истичу јесте да им се гости из године у годину враћају. Доста је странаца који долазе сваке године, а неки навраћају и два пута у току сезоне. У Петровцу, рецимо, многи већ знају за Ирца Џорџа Левиса који овдје до

ИЗ СУСЈЕДНИХ КОМУНА

Скупљи превоз трајектима

На трајектној линији Лепетане — Каменари, упркос великим гужвама, ових дана нема застоја. Три трајекта даноноћно превозе путнике и аутомобиле с једне на другу обалу.

Превоз је поново поспушио, у просјеку за 300/0. Путник сада плаћа 20 динара, превоз аутомобила кошта 240, аутомобила са камп-приколицом 450 динара. Превоз камиона креће се од 400 до 700 динара, зависно од тонаже.

БОЉИ ПРЕТОВАР
РОБА У ЛУЦИ

У барској луци су задовољни досадашњим резултатима. У првих шест мјесеци претоварено је милион и 57.000 тона разних роба, што је боље него лане и за 30/0 више од плана. У структури роба доминирали су такзовани расути, али било је и генералних терета.

Ових дана у луци је на истовару био циновски либеријски брод, дуг 290 метара, из којег се искрцавала жељезна руда која је стигла из Перуа за попребе Металуршког комбината у Смедереву.

ДОГОВОР „ОБОДА“
И „ГОРЕЊА“

Цетињски „Обод“ и „Горење“ из Велења, два највећа југословенска произвођача бијеле технике, потписали су договор о заједничкој сарадњи. Ова два колектива ће убудуће заједнички наступати на југословенском и иностраном тржишту, међусобно се информисати о свим пословима и на тај начин избјегавати нелојалну конкуренцију.

„Обод“ и „Горење“ ће отворити заједничко представништво у Кини, гдје су на цијени хладњаци и други производи ових ремираних кућа.

С. Г.

ЧЕДО ВУКОВИЋ: Посвећено: Стефану Митрову Љубиши и Ђакому Леопардију, пјеснику поеме »La ginestra« („Жуква“)

Пет части свијета

КАО ПЛЕВУ, ЗРНА ГЛАДНУ, вјетар ме понесе и баци у недођин. Из плеве не клија и не ниче — зрно ми остаде под Паши тровском гором.

Ој, туђино, не крива ми се на туђе добровање, но на моје дане јадовите.

Црна Гора тамо, црна јама овамо.

Да ме хоће велики вал, овако трошна, избацити на пржину пред нашој гором — да тамо дахнем и издахнем!

ЗАКОПАСМО СВОЈЕ СТОПЕ У ПРОКЛЕТЕ РУДОКОПЕ!

Је ли ово моја кожа ил' скрама угљене прашице?

При свијетлу карбитуша сричем „Горски вијенац“. Па га метнем под главу — нек и пјесма почине. Сан ме хвата и у исти мах бјежи са уморне главе. И видим дјетињим оком: зорни Ње гош сиће с Маина, искрај манастира — разигра коња будванским пољем. Претече све момке. Кроз вијорну гриву замодри се пучина. Је ли пјесму угледао?

Моја дружина и ја, празнови, посијасмо кости по Невади и Монтани, по Аризони и Персији и покрај Цариграда и Нила, и на пустарама између Перта и Сиднеја... и како ли се већ заваху?

И лелекасмо једни за другима. Леле нама од лелека!

Јер туђе горе не примаху наш лелек — к нама га враћаху: право у чело, на натраг у грло да увире.

Мукe жељезне — за оловом и жељезом у тмушу.

Јесу ли тунели или гробне раке?

И снџевах оно наше гробље, украј поља. Убого, а лијено и тијано. Бекоја плоча сломљена. Танке сјени чемпреса. И преци на окупу — збор зборе и дижу мачеве да се бране од облака. И дојеча подземни глас: А ти ће си, јуначка кућо?

На такав зов нико мој није био задњи. Удари ли злотвор на стари крај, вазда хитах с пушком и таином — топих се под Медовом и изроних и трцах да уграбим коју рану под Скадром ј Мојковцем и Солуном, и на Су тјесци.

И опет злопугом.

И стаде ми се привиђат домаће огњиште. Кућа распукла — из зида трскот. Старица — мајка, коротна сјенка, једва за кожом крочи. Још које лето и праг ће се затравит.

Писао бих мајци да умијем писат.

Читала би мајка да умије читат.

Но, кад ноћ притисне бездане океанске, снџи нам се сретну — она снџева мене и ја њу.

Па ми у сан доходе наше дјевојке. Умјесто огња прескачу пламсов грмен жукве. Лете вијетци и марама. Свиткају зјенице. И кликћу млади орлови у висине.

Буди ме мједено звоно, буди црном звоњавом. Морам, онако снен, силазит у доњи свијет. И тонем све дубље у земљу — ка да трагам за бјелином дједове кости.

И да ме хоће море, да ме хоће великим крилом понијет и бацит на домаћу пржину — да тамо дахнем и издахнем!

Јаукалица

ЕВО ЧАМИМ, НАСЛОЊЕНА НА ПРОЗОР. Очи низ клето море. Испред прсију, из камена корита, мирише босиљак и црвени се каранфил и њишу се ђинџуице и пресијава се лист бего није. Бдијем дневима и ноћима и годинама, из вијека у вијек. Руке саме нижу плетиво чекања.

Ај, питомо приморје, зар не знаш дивље крикнут!

Испраћих јунаке и капетане на морске бродове, за туђе добро и славу злосрећну — да гину мушки као што умијаху. И узалуд ме питах, пјесмару:

ЖУКВА

(ОДЛОМАК)

ШТА ЈЕ СА СВИЈЕТОМ —
ТО ЈЕ СА ЦВИЈЕТОМ

(Црногорска народна изрека)

ЈЕ ЛИ ТИ ЧЕЛО ГЛАТКО, СРЦЕ ВЕСЕЛО?

ОСТАЈАХ ЦРНА И САМОТНА. ОЧИ ИСТАЧЕМ НИЗ ПУЧИНУ. УЗАЛУД УКРАДОХ СТАС ОД ЧЕМПРЕСА — НЕДОЧЕК ГА ПОВИ И СКРШИ.

На туђе бродове, на галијуне богаташке одводише моје најбоље момке. Окивахе их у гвозђа, из рамена им весла израстаху — да дома не виде нигда, да Ловћен не спаже ни Паши тровску гору.

ЦРНИ ВРАНЕ ЦРНЕ НОСИШ ГЛАСЕ!

А ЈА, ЧЕМЕРНА, ОСЛУШКИВАХ ГЛАСОВЕ МОРА И НОЋНО ЗАВИЈАЊЕ ПАСА, ИГЛОМ УВАДАХ СУЗЕ У ПЛАЧНО — У ЦВИЈЕТНИ, У ПЛАЧНИ ВЕЗ. ВЈЕТРОВИ БРВАНИ ВИЈОРИШЕ МИ КОСУ НАД МОРЕМ — ВИТИЦЕ МИ ИСПРА СЛАНИ ПРАХ. ПОЦРЊЕ МИ ОГЛЕДАЛО: ХВАТАМ СУНЦЕ, НА СЕБЕ — ЛИК МИ ТУЂ, А БОЛОВИ МОЈИ.

Отходише, из немаштине, моји момци танкоструки, чак преко девет мора сињих — у јаме, у рудокопе, сиротиња моја. Снагу и кости закопаше у туђу, у црну земљу, пропала се.

А ЈА СЕ САВИЈАХ УЗ ПРАЗНУ КОЛИЈЕВКУ ДА СИЈЕДЕ ПЛЕТЕМ. И НЕ ПРЕСТАЈАХ ДА КУНЕМ ОБЛАКЕ ПРЕ КОМОРСКЕ: НИ ВИ, С КРИЛИМА ОД ПЛЕНЕ, НЕ СПАЗИСТЕ ЊИХОВЕ ГРОВОВЕ БЕЗ ВИЉЕГА.

Одводише момке моје на војне, на води и суху, на крајине далеке, безимене — да гину или кљасте и слијепи туђином просе.

А МЕНЕ САХНУШЕ ЊЕДРА И РУКЕ ГРУВЕ И РАЊАВЕ — МАСЛИНА ИХ КОРОМ ПРЕКРИЛА. ЦВИЈЕТ ЖУКВЕ МЕТАХ У КАНДИЛО, УЗ ПЛАМЧАК — ЗА ДОВОРО МОРЕ ДЈЕЦИ МОЈОЈ. АЈ, ХОЋЕ ЛИ, ИПАК, ВИТИ ДОВОРА МОРА?

Па мој најмлађи, још мали бијаше, често к обали. Јужни се валови повуку, а он трчкарај жалом, трагом избачене морске траве, сунђера и алги. Надаше се да ће угледат лијену шкољку или љуштину пужа или ситину кост или некакав невиђен, тајновит дар из дубина. И радо гледаше галеба — једним крилом пара небо, другим морску пјену. Па ми и њега, најмлађег, море оте из наручја.

ТЕ СУЗИМ, ЕВО, НАД ШКРИЊИЦОМ. ТУ МУ ЈЕЛЕЧИЋИ И ДЈЕТИЊИ ОПАНЧИЋИ, ПА ДАР ОД ДЈЕДА — СРМЕНИ НОЖ КРВИ НЕ ГЛЕДАО. МИЛУЈЕМ ЊЕГОВУ КОШУЉУ, ПОД ГРЛОМ ВЕЗАНУ. СИРОМАШКУ КОШУЉУ, ТКАНУ ОД СРЧИКЕ ЖУКВИНИХ ВЛАТИ — ОД НАС СВИЛА И КАДИФА ВЈЕЖАХУ КАО ДА СМО ГУБАВИ!

Као да га видим, младе моје, крај туђега брода потопљена: на модром јастуку почива му гла-

ва, дубина му њише косу за вјечни сан, кроз очне дупље прелијећу рибе и расту гране црвених кораља.

УЗАЛУД ВИЧЕМ: МОРЕ ЈЕ НЕВЈЕРНО ПОЉЕ! ПА ТРАЈЕМ И ЧАМИМ, ЕВО, НА ПРОВЕЗДАН. ВЈЕТРОВИ СИЈЕДЕ ЗОРУ ШТО ГЛЕДА У ДАН, И У МОЈОЈ КОСИ. НЕЧУЈНИ ЈА ОК У ГРЛУ. ЗЈЕНИЦЕ МИ ПАУЧИНА ЗАМРЕЖИЛА.

Здравица

У СНИХ ЛИЈЕП САН. Талас се заустави, пропет. С врха се отвори велика шкољка. Из ње излетје риба-птица. Крила јој од бисерна сјаја. Уз крик, без кљуна, вићу се да такне небо. Опет урони у морски завицај. Помислих: јесам ли и ја, дано-давно, из неке шкољке? И погледах: звијезде излијећу из мора и по небу се расипљу.

Пробуди ми се рука.

Родила лоза, мирише комиња. Љеска се сунце у чаши вина. Мала ми чаша за здравицу. Корачам, тражим.

Ево, крчаг вина на плочи крај пута — за жедна намјерника. Обичај од старине.

Подижем крчаг и наздрављам овоме гостопримном крају.

ОЈ, РАДОСТИ, ВЕСЕЛОСТИ, ГДЈЕ СИ ДОСАД ВИЛА?

Испијмо, дружино, за неспутан корак човјеков — с прага у свијет. И за пловидбу неуснава них лађа — с прага у свијет.

Наздрављам костима и ранама нападача и бранилаца што на кућним праговима падоше, посјецени. Наздрављам једнако, јер бркове умачем у мркоцрвени круг вина.

Здраво да сте буне и бунције! Испијмо за зној кулчара што пробијаше друмове кроз беспуће планина!

Напијам за зидине градова и звонике старе и мједену јекну звона. За шкуре натруле и прозоре с бокорима каранфила. За вртове ружа и рузмарина и лијандера и камелије и мимозе и влажне засјенке под вењама и честаре, камије по странама.

За подланицу родне земље, ће се раоник може 'аћести.

Испијмо за вјетрове, другаре вјерне, што нам стране свијета казују и завлаче се под пазуха.

Прелићу вином гробове, мушке и женске, старачке и дјечје — нек пију кости и земља нек пије. И ево чекам да црница, руком костура, подигне чашу пратаме и одздравим мени.

Да си ми здрав, домаћине! Родиле ти маслине — црњак и облице, а највише жутице, уљаног сока пуне!

Наздрављам маслинама сребрним и младозењама што их садише — то би њихово вјенчање са столећима.

Испијмо, браћо и сестре, за млинаре што маслине мељу и сваком капљом уља по сунчани зрак хватају.

Да наздравим и нагој руци берачице што се к жутици наранци пружа.

И наздрављам жени у црном, вјечној коротници. И жени с бременом дрва и оној што хита к тржници. Рамена повита под теретом: уље, маслине, колуги сира, сухе смокве, вуна, кожа, восак и мед, сушена риба и лој и кастратина и зеље.

И поврх свега тога испијмо за руку тежачку, за тежку и родну — посадиш је, из сваког прста шикну младице трешње ил' крушке, смокве, лимуна, јабуке.

А цвијеће ниче из очију дано помрлих.

И да си здрава и једра, невјесто. У њедрима ти двије наранце — међу њима заћени влат процвјетале жукве.

ПУЧЕ ПУШКА — ВЈЕРИ СЕ ДЈЕВОЈКА!

И наздрављам сватовским баркама — весла се хватају час мора час неба. И здравицом по зивам момка иза горе: сићи, јуначе, утери цвијет и њевојку!

И ЗАРАНА ВОДИТЕ НЕВЈЕСТУ. ЗА КОСОМ ЈОЈ СУНЦЕ ПОНЕСИТЕ!

Стари свате, окити врх барјака цвијетом жукве, окити пјеном морском, стари свате.

Кућа из темеља узигра, кад јој се примиче мио гост. Здравницу за госта добродошлице!

И наздрављам божанству мога — ено спава на дну заборавља.

И наздрављам свим здравицама и здравичарима — ко наздравља зло не мисли. Испијмо на душак свој дах свагдањи.

Чаша ни прва ни потоња!

(КРАЈ)

ЛИКОВНИ ЖИВОТ СКУЛПТУРЕ И ЦРТЕЖИ СТЕВАНА ЛУКЕТИЋА У МОДЕРНОЈ ГАЛЕРИЈИ

ЉУБИТЕЉИ ЛИКОВНЕ УМЈЕТНОСТИ имају прилику да током овог мјесеца у Модерној галерији прате изложбу скулптура и цртежа Брдованина Стевана Лукетића, која је побудила велико интересовање, јер до сада нису имали прилику да се у овим просторијама сретну с дјелима једног ствараоца — скулптора. Изложба је интересантна утолико више што је ријеч о ствараоцу који је рођен у ме-

дитеранском поднебљу, гдје је од најстаријих времена живјела традиција клесања камена. Будући да се налазила између јако развијених центара, Бара и Котора, Будва је попримила њихов печат и у развоју скулптуре. Лукетић је од најранијег дјетињства имао прилику да упозна та дјела, што је, вјероватно, утицало и на његово опредељење да се бави овом врстом ствараоачког изражавања.

Умјетникова везаност за родни крај била је, и остала, присутна и у његовом животу и дјелу. То потврђује и стално враћање и тражење идеја у неисцрпним инспирацијама које нуди ово поднебље. Присутан је већ тридесет година у ликовном животу и можемо слободно рећи да је тај не мали период испунио знатним радом и значајним остварењима. Напомињемо да је његов пут у изградњи личности ствараоца био доста трновит. Божо Бек је једном приликом истакао да Лукетић припада оној генерацији која је младост провела с пушком у руци и израстала у револуцији, а ликовно се обрзавала тек у првим годинама послје рата. На том путу, сучељавајући се с тада актуелним и готово доминантним проблемима форме, овај умјетник је настојао да одреди своје мјесто.

Пролазио је кроз различите фазе и користио многе материјале, налазећи у сваком неслућеном изражајне могућности. Од женских фигура, обликованих 1955, па преко циклуса скулптура од кованог жељеза и жељезних плоча, скулптура од моторног котача и жице, сусреће се с нерђајућим челиком, чије му сјајне површине дају нови изазов. Његова нова тражења заступљена су на овој изложби. Оно што је одмах примјетно јесте да је на посебан начин спојио сликарске и архитектонске елементе.

ИЗЛОЖБА ДУШАНА РАИЧЕВИЋА

У организацији Културног центра 16. јула 1985. године у Галерији „Словенска плажа“ отворена је самостална изложба слика Душана Раичевића из Титограда. Изложбу је отворио новинар Драго-слав Новаковић.

Анализирајући Лукетићеве радове, може се закључити да његово стваралаштво карактерише једна друга одлика и да је њој све подређено, а то је експресија. Код њега се осјећа изванредан смисао за монументалност и простор који су му омогућили да се опроба и у реализацији споменичке скулптуре која ће заузети значајно мјесто у његовом ствараоачком опусу.

Стеван Лукетић је — по менимо на крају — добио више врло значајних награда и признања, међу којима плакету Скупштине СФРЈ, Ликовног салона Пети-ње, Новембарску награду Будве, Тринаестојулску и Награду СУВНОР-а Југославије „4. јули“.

Драгана ИВАНОВИЋ

ЗНАЧАЈНО ПРИЗНАЊЕ ФИЛМУ „ЧУДО НЕВИЂЕНО“

Нови, свјетски успех југословенског филма, а највећи у историји црногорске кинематографије, десило се на XIV међународном филмском фестивалу у Москви, када је „Чудо невиђено“, аутора Живка Николића, у производњи „Зета филма“, додијељена Сребрна медаља. Московски фестивал је реномирана свјетска смотрица тзв. „А“ категорије. Када се на њему освоји награда, уз одличне афирмативне ставове критике, чланова многобројног и разноврсног жирија и уз овакве одушевљене публике, што је био случај с нашим филмом, онда објективан успех не може да помути ни најзлонајернија скепса. „Чудо невиђено“ је у конкуренцији 42 играна филма из читавог свијета изборило срећу.

У „Зета филму“ се надају да ће ова значајна званична потврда квалитета нашег филма допринијети његовом још већем комерцијалном успеху, и да ће то, што је још важније, утицати на побољшање атмосфере и услова стварања филмова у Црној Гори. За сада укупни услови су минимални, па „Зета филм“ није у могућности да сваке године произведе ни по један играни филм. Тако ће овогодишњи пулски фестивал протећи без учешћа црногорског филма.

ЗДРАВСТВЕНО ПРОСВЈЕЂИВАЊЕ

ЉЕТНЕ ИНФЕКЦИЈЕ

Љети дјеца мање оболијевају од болести дисајних органа, јер су временске прилике погодније, дневна колебања температуре су мала, а назеби рјеђи. Али, зато, љети пријети опасност од инфекција органа за варење. Томе погодују љетне врућине и недовољна чистоћа.

Један од честих узрока је неопрано или недовољно опрано воће и поврће које се код припреме за јело не кува, као и недовољна чистоћа руке. Узрока и начина инфекције је много, зато су цријевне инфекције честе, увијек су, више или мање, масовне — праве епидемије.

Најчешћи узроци су клице из групе трбушног тифуса и дизентерије, честе су и инфекције разним вирусима, међу којима и заразне жутице.

Цријевне инфекције су тешка обољења за дјецу. Њих може да прати висока температура, а, у извјесним случајевима, она може бити и нормална. Главне тегобе изазивају грчеви у трбуху, мука, гађење и повраћање, као и пролив. Столица је учестала, често слузава, с више или мање крви, а некада су честе и водњике каве.

Код дизентерије се јављају и болови код нужде. Брзо настају и пром-

јене општег стања. Јавља се изразита малаксалост, дијете је упадљиво блиједо, и обликовано хладним знојем, стално жедно, а када узме воду по врати. Код одојчади и мале дјеце брзо настају промјене важних функција. Стање је изузетно тешко и ако се не предузме лијечење јавља се бесвјесно стање, а исход болести је неизвјестан.

Када дијете има учесталу столицу или се по жали на болове у трбуху и повраћа, најважније је одмах се обратити љекару, а док љекар не дође, дијету се може давати само слаб заслађени чај, и то у малим количинама (по кашичици на пет минута), а ако учестало повраћа додати на врх ножа кухињске соли.

Поред узимања одговарајућих љекова, потребна је и дијета, коју одређује љекар и чијих се препорука треба строго придржавати, јер је код цријевних инфекција слузокожа цријева оштећена, поремећено је и лучење цријевних сокова и варење, па, ако се не држи дијета, настају већа оштећења, продужиће се трајање болести и опорава, а често могу остати и трајне посљедице.

Цријевне инфекције су, у већини, заразне болести, па је потребно болесника изоловати.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ЗА ЧИТАЊЕ

„ЗАРОБЉЕНИ УМ“ ЧЕСЛАВА МИЛОША

У ПОСЉЕДЊЕ ДВИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ југословенски издавачи су објавили више књига о сталинизму: до кумената, теоријских списа, мемоара, умјетничких дјела... Била је то једна од посљедица оног чувеног „не“ 1948. Мало-помало сазнавали смо детаље о животу под једним тоталитарним режимом, о страховима сибирских логора...

Можемо да наведемо неколико од низа наслова књига које су нам помогле да се донекле разабере у непотпуној: изнад свега, то су „Сјећања и размишљања“ Надежде Мандељштам, затим „Шта Лукач дугује Ницшеу“, донекле и „Пошет наше младости“ Александра Зиновјева и „Заробљени ум“ Чеслава Милоша, коме посвећујемо овај информативни приказ.

Милош је рођен 1911. у Литви. Као pjesник истакао се тридесетих година. Учесник је варшавског устанка. Од 1946. до 1951. био је пољски културни аташе у Вашингтону и Паризу. Раскрс тивши с режимом у Пољској, добија азил у Француској, а 1960. прелази у САД, гдје предаје на универзитету у Берклију (Калифорнија). Нобелову награду за књижевност добио је 1980.

Књигу есеја и памфлета „Заробљени ум“ Милош је писао 1951. а објављена је 1953. Сам ју је, тада, у једној изјави, окарактерисао као анализу менталне акробатике оних интелектуалаца који настоје да се прилагоде сталинизму. Временска актуелност је прошла и данашњи читаоци наћи ће у Милошевом дјелу детаље с којима се неће сложити или ће му изгледати претјерани, па и нетачни. Но, тај читаоца мора узети у обзир вријеме у коме је „Заробљени ум“ настао: сталинизам је на врхунцу у земљама источне Европе: одржавају се чувени процеси, у Европи цари хладни рат, на Далеком истоку почиње корејски... Кад уважимо извјесне прецизаности, остаје дубоко и трајно замишљени над бриљантним и духовитом анализом „Заробљеног ума“.

Књига има десет поглавља а последи прва четири, која можемо назвати теориј-

ским, слиједе разраде примјера из живота: то су извршне странице о пољским писцима које је Милош познавао, али их у овој књизи именује са Алфа, Бета, Гамма и Делта. Заривајући скалпел своје мисли у ту менталну акробатику интелектуалца потчињеног притиску „Империје и Метода“, Милош уводи појам „кетмана“. Укратко, „кетман“ је оно што ми називамо притворством: ћутати о својим правим увјерењима — ако је то могуће, јавно се одрећи својих погледа, користити сва лукавства да се противник завара. Човјек који упражњава „кетман“ је нека врста плумца. Он једно мисли, а друго говори и чини. Но, „кетман“ умје да испуни поносом онога ко га примјењује. Ту почиње дилема сложености појма с којим Милош бриљантно излази на крај, изванредно подстичући читав дух и приморавајући га да се, и данас, осврне око себе, без обзира, уосталом, на ком се крају Земљине кугле налази, широм отворених очију, очију које почињу да преиспитују друге, али и сопственог власника... Али, да је „кетман“ повећа компликација говори и детаљ из обимног говора.

Случај Осипа Мандељштама није узет као најсрећнији примјер „кетмана“ поводом pjesникове „Оде Стаљину“. Мандељштам се није претварао, ни у животу ни у pjesмама, и то га је одвело у колимску смрт. „Ода Стаљину“, у касним годинама живота и патњи, била је очајнички покушај да се спа се живот. Јесте, можда је то био онај голи страх, који помиње Чеслав Милош, али што се тиче „кетмана“ у правом смислу ријечи, Осип је слободно могао да каже: немам више времена (цинизма у овим ријечима нема, нити га желимо)...

О социјалним и историјским претпоставкама сталинизма, већ је немало тога написао, иако, наравно, и у том погледу остаје још много шта да се истражи и испита. Међутим, психолошко језгро ове појаве по много чему је и даље тајна и, управо, тој тајни посвећена је књига Чеслава Милоша.

Послије „Заробљеног ума“ тајна је мање тајна.

ВАЖНИЈИ ДАТУМИ ИЗ ИСТОРИЈЕ СКЈ

УСВОЈЕН НОВИ ПРОГРАМ

* У БЕОГРАДУ је, од 25. до 27. јуна 1957. године, одржан Први конгрес радничких савјета Југославије који је усвојио двије резолуције: Конгрес радничких савјета и Против експеримента нуклеарним оружјем.

* СЕДМОГ ДЕЦЕМБРА исте године на Брионима је одржан Девети пленум ЦК СКЈ. У првом дијелу рада Пленума обиљежена је 20-годишњица доласка Јосипа Броза Тита за генералног секретара КПЈ. У другом дијелу разматран је извјештај делегације ЦК СКЈ која је у Москви присуствовала прослави 40-годишњице Октобарске револуције. Пленум је одобрио рад и извјештај делегације, истичући да је правилно поступила што није учествовала на састанку представника 12 комунистичких и радничких партија социјалистичких земаља и што није потписала декларацију са тог састанка која садржи и неке ставове и оцјене који су у супротности са ставом Савеза комуниста Југославије.

* ШЕСТОГ ФЕБРУАРА 1958. ГОДИНЕ, у Београду је одржана проширена сједница Извршног комитета ЦК СКЈ на којој су разматране неке негативне појаве у политичком, привредном и друштвеном животу, као и слабости у раду СКЈ и Синдиката. Одлучено је да се упути писмо свим руководиоцима и основним организацијама, у којима су изнијете уочене слабости и предложене мјере које треба предузети за њихово отклањање.

* У ЈУВЉАНИ ЈЕ, од 22. до 26. априла 1958. године, одржан Седми конгрес СКЈ. У периоду између Шестог и овог Конгреса одиграле су се велике промјене у друштвено-економском и политичком систему Југославије, а такође је било и значајних догађаја у међународном радничком покрету. На Седмом конгресу усвојен је нови Програм Савеза комуниста Југославије, а такође и нови Статут, у складу с демократизацијом односа у друштву и СКЈ.

У завршној ријечи на Седмом конгресу друг Тито је оцјенио слиједећим ријечима значај Програма СКЈ: „Конгрес је тиме дао члановима Савеза веома снажно оруђе, искористивши на основу марксистичке и лењинистичке научне мисли, на нашим сопственим искуствима стеченим у периоду изградње социјализма и на искуствима стеченим у периоду од Велике октобарске револуције до данас, а исто тако засноване и на процјени данашњих међународних односа. Другим ријечима, у Програму су теоретски објашњени и оформљени наша пракса и искуство у изградњи социјализма, као и пракса и искуство из домена међународних односа. Тиме овај Конгрес даје члановима Савеза комуниста у руке веома снажно оруђе, значајно за њихову даљу борбу и за њихов даљи рад на изградњи социјализма у нашој земљи. Чланови нашег Савеза комуниста треба да темеље, да упознају и проуче те одлуке и Програм — с једне стране, зато што су у њима тачно означени задаци који стоје пред нама, а с друге стране, и зато што упознавање духа Програма и одлука значи и упознавање могућности за избегавање разних грешака, и у исто вријеме представља моћно и стручно руководство средству у раду и борби чланова Савеза за остварење социјализма у нашој земљи и у борби за мир и међународну сарадњу”.

Оснoвну школу „Стје-пан Митров Љубиша“ похађало је 1984/85. године 1.096 ученика, који су били распоређени у 36 одјељења разредне и предметне наставе. Наставно-васпитни рад одвијао се према плановима и програмима, који су утврђени на почетку школске године. Све активности и садржаји су у потпуности реализовани. Кадар је стручан за све наставне дисциплине, а поклањана је пуна пажња његовом усавршавању и марксистичком образовању. Наставници су редовно присуствовали семинарима, течајевима, циклусима предавања и осталим облицима стручно-педагошког усавршавања.

У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „СТЈЕПАН МИТРОВ ЉУБИША“

ПРЕКО ТРИ СТОТИНЕ ОДЛИЧНИХ УЧЕНИКА

Поред редовне наставе, посвећена је одговарајућа пажња организовању допунске наставе, што је допринијело да се постигне запажен успјех. И додатна настава имала је своје мјесто, као и организација слободних активности ученика. Ово најбоље показују успјеси на многим такмичењима, а нарочито на овом годишњем такмичењу „НА УКА МЛАДИМА”. Организовано је, такође, више културно-умјетничких програма приликом прослава државних празника. Поклоњена је пажња сарадњи с породицом, на су редовно одржавани родитељски састанци, појединачни разговори и по времена предавања. И са вјет родитеља разговарао је о успјеху и владању ученика. Рад стручних и самоуправних тијела у школи добро је функционисао. Резултат свега тога је: од укупно 1.096 ученика — 1.008 их је било без слабих оцјена или 91,97%, одличних је било 307, врлодобрих 211, добрих 259 и довољних 156. Похваљено је 307 ученика, а већи број их је награђен књигама.

Марко ТАНОВИЋ

ТРАГОВИ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

АНТИЧКО СХВАТАЊЕ ЖИВОТА И СМРТИ

За многа вајарска дјела из овог доба, која познајемо по копијама, није сигурно ни да су Праксителова, а ни Скопасова, иако им се приписују. Међу овим дјелима најпознатија је Група Ниобе, која је очувана у многим копијама главне групе и посебних статуа у природној величини. Ниоба, краљица Тебе, срећна мајка девет синова и девет кћери, сунула се дичила својом дјецом пред богињом Летом, мајком Аполона и Артемиде, и због тога су јој сва дјеца погинула од Аполонових и Артемидиних стријела. Најмлађа кћерка се привила уз мајку, чије лице показује понос и бол. Затим ту још спадају Група рвача, статуе Софокла, Демостена и тзв. Александаров саркофаг, који, такође, представља значајно умјетничко дјело овог доба. У рељефу, који је око цијелог саркофага, приказане су сцене из рата и лова. Из истог времена је чувени Саркофаг са тужбалицама. Зевс Отриколији, крајем 17. вијека нађен у Отриколији, малом мјесту у Перуџи, вјероватно је дјело Скопасове школе.

ОД СКОПАСОВИХ САВРЕМЕНИКА, који су с њим радили у Халикарнасу, најпознатији је Леохарес, који је радио статуе Александра Великог и његових родитеља Филипа и Олимпије од злата и слонове кости за Филипејон, округли храм, који је Филип подигао у Олимпији. Скоро сигурно је према Леохаресовом оригиналу рађена једна од најбољих статуа Аполона и једно од најбољих дјела грчког вајарства. Аполон беладерски тако назван по ватиканској дворани у којој се налази.

Лизип, највећи пелопонески вајар 4. вијека, био је пријатељ и дворски вајар Александра Великог, а радио је искључиво у бронзи. Тврдио је да се угледао једино на природу, а да се учио само на Поликлету и Дорифору. Његов Алесименос (онај који се чисти) сачуван је у римској копији, а приказује мотив који се од тога времена често понавља. То је младић који се после вјежбања у палестри чисти од уља, зноја и прашине. Од грчких хероја, Лизипу је најмилији био Херкул, и он га је често радио. Вјероватно је према његовом дјелу израђена римска копија тзв. Херкула Фарнезе. Лизиповој школи приписује се и позната статуа Нике Самограке која је израђена у спомен поморске пobjеде једног Александаровог војсковође над египатском флотом 306. године.

ГРЧКО ВАЈАРСТВО И СЛИКАРСТВО

Иако нам је грчка религија позната по именима богова и по митологији, она нам је, у ствари, далека и непозната. Статуе богова и хероја мало нам кажују и нама не античко схватање живота и смрти постати много ближе када посматрамо њихове надгробне споменике. Стари Грци нису смрт замишљали страшном и она је за њих била само брат Хипноса — бога сна. На надгробним споменицима нису приказани умрли како се моле, уплашени од суђења на оном свијету или обузети кајањем за дјела по-

чињена за живота, већ су исти такви какви су били на овом свијету. Ако је приказан неко од живих, он своју жалост изражава руком, прилијетом образ Осјећања су Грци више изражавали гестовима него изразом лица, па рука на образу или бради значи жалост. Писани споменици помињу многе сликаре и описују њихова дјела. Међу њима се истиче Апелес, највећи сликар старог вијека Филип Македонски довео га је на свој двор и ту је он радио портрете Филипа, Александра и њихових војсковођа. Од његових многих слика, које по описима познајемо, најчувенија је била она која је представљала Афродиту Анадиомену (која из воде излази), коју је Август пренио у Рим и поставио у Цезаров храм као слику мајке јулијанског рода. Апелес је радио на дасци темпером, а слике је превлачио неком врстом фирнајса да би боје остале свјеже и да би се сачувале од прљавштине.

Сачувани су нам и примјери зидног сликарства из тога времена, нарочито у јужној Италији, у Пестуму, и оне показују колико је напредовало грчко сликарство. Сликаре, као и вајаре, једино је интересовала човјекова фигура и све је њој подређено. Дубина простора на слици је само толика колико захтијева смјештај фигура, а пејзаж се као цјелина нигдје не појављује, већ су само његови детаљи постављени између фигура.

Док према сачуваним копијама имамо тачну слику вајарских дјела тога времена, прави изглед слика само наслуђујемо. Неједнакост у тачности и вјерности копије статуе и слике произилази из саме бити сликарског и вајарског дјела, а вјерност оригинала долази много мање у питање код вајарског дјела него код слике, где је у питању не само репродукција облика и ком позиције, већ и боја и цртеж.

Док је грчка архајска керамика углавном украшена црним фигурама, а у 5. вјеку црвеним, сада се раде везе са бијелом позадином на којој су разнобојне фигуре. Цртежи су на њима дивни и спадају међу најљепше. Међу сликарним вазама не могу се наћи два једнака примјерка, и свака је умјетничко дјело за себе.

Најјефтинија и најраспрострањенија умјетничка дјела у старој Грчкој биле су статуе од теракоте — печене земље. Сачувано је мноштво ових малих статуа, које представљају божанства, хероје, људе и жене, често копије чувених статуа. Нарочито су значајне ове фигурине од теракоте из велике некрополе у Танагри у Беотији, где их има из свих епоха. Статуе најчешће представљају жене, обучене, са шепирима и лепезама.

Грци су први од старих народа израђивали новац већ у 7. вијеку. Од 5. вијека то су већ умјетничка дјела на којима се осјећа утицај Фидијине школе. На Сицилији је кован најљепши новац, љепши од маког каснијег новца, па и он из модерних времена, јер је његов облик дозвољавао да се рељеф јаче истакне.

ВАТЕРПОЛО

**БОШКО ВУКСАНО-
ВИЋ ТРЕНЕР
„БУДВЕ”**

MONTENEGROTURIST

ОГЛАСИ

МИЈЕЊАМ ЈЕДНОСО-
БАН КОНФОРАН СТАН
У САРАЈЕВУ ЗА ОДГО-
ВАРАЈУЋИ ИЛИ ГАР-
СОЊЕРУ НА МОРУ.

ТЕЛ. (071) 646-134 ОД 16
ДО 19 ЧАСОВА.

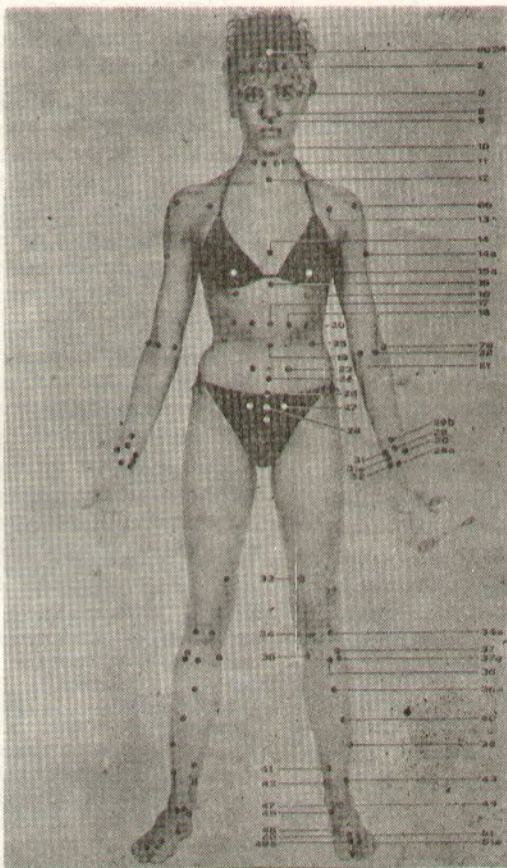
* * *

У БУДВИ КУПУЈЕМ
ПЛАЦ С ДОЗВОЛОМ ЗА
ГРАДЊУ КУЋЕ УСЕ-
ЉИВ СТАН ИЛИ КУЋУ.
ПОНУДЕ У ТОКУ ЦИЈЕ-
ЛОГ ДАНА НА ТЕЛЕФОН
(086) 42-882

А
К
У
П
У
Н
К
Т
У
Р
А
М
А
Г
Н
Е
Т
И
М
А

МАГНЕТИ ЗА КУЋНУ МЕДИЦИНУ

„НОВО” НА ЈАДРАНСКОМ САЈМУ У БУДВИ
ПРОИЗВОДИ СА АКУПУНКТУРНИМ МАГНЕТИМА
ИЗ ТРАДИЦИОНАЛНЕ КИНЕСКЕ МЕДИЦИНЕ

Доносилац исјечка добија попуст

* УЛОШЦИ ЗА СТОПАЛА
према величини обуће (укла-
њају болове и грчеве у нога-
ма, реуму у тијелу и побољ-
шавају циркулацију) — Ци-
јена 900 динара.

* НАРУКВИЦЕ (отклањају
реуму, главобоље и неурозе,
регулишу крвни притисак) —
Цијена 1.100 динара.

* МАГНЕТИ СА ПРИРУЧ-
НИКОМ и упутствима за 50
најчешћих тегоба и обољења
(реуме, притисак, главобоље,
прехладе, одвикавања од пу-
шења, мршављење...) — Ци-
јена: 1.500 динара.

ШТАНД „МАГНЕТОКО-
ВИНА”

ШЕНТФУР ПРИ ЦЕЉУ
ХАЛА 4. ТЕЛ. 986-41-302.

ОБРАТИТЕ СЕ НА АДРЕ-
СУ: „МАГНЕТОКОВИНА”

П. П. 46 БУДВА

ХАЛА 4. ТЕЛ. 086-41-302

ШКОЛА ПЛИВАЊА
УСПЈЕШНО РАДИ

У базену градској луци, у
пријеподневним часовима је
изузетно живо. Ту, наиме, ра-
ди школа пливања за пио-
нире и омладинце коју воде
Лука Зеновић, наставник у
Основној школи „Стјепац Ми-
тров Љубиша” и Санда Ка-
пичић, вишеструка шампион-
ка Црне Горе у пливању.
Школа окупља стотинак ма-
лишана, а тренинзи су тро-
часовни. Циљ је да се на ре-
публичком такмичењу, које
се одржава идућег мјесеца,
постигну што бољи резулта-
ти.

С. Г.

ПРОШИРЕЊЕ ЛИГЕ?

На недавној сједници Скуп-
штине удружења црногорс-
ких лигаша у Тивту истакнут
је захтјев да се Црногорска
фудбалска лига прошири са
16 клубова на 20. Тај захтјев
су поставили прво неки клу-
бови, а касније ће се одлу-
чити да ли ће идеја бити при-
хваћена.

Иначе се „Будва”, која је
надмоћно освојила прво мје-
сто у Јужној регији и стекла
право такмичења у Црногор-
ској лиги, припрема за поче-
так новог првенства. Биће и
извјесних појачања, али је
оријентација да се клуб ос-
лања на играче који су ов-
дје поникли.

СТАНКО ПАПОВИЋ
ИСКЉУЧЕН ИЗ СК

На састанку ОО СК Кул-
турни центар, из Савеза кому-
ниста искључен је Станко
Паповић, руководилац Архе-
олошке збирке Будве. Њего-
во искључење уследило је
пошто је утврђено да је он
аутор писма објављеног у „По-
бједи” од 23. марта 1984. го-
дине које је потписао туђим
именом. У њему је тврдио да
је секретар Предсједништва
ОК СК Будве забранио про-
дају листа „Комунист” у Бу-
дви.

Случај је, иначе, више мје-
сеци испитивао Општински
суд у Котору и на основу на-
лаза графолога потврдио да
је Станко Паповић аутор
спорног писма. Суд у Котору
му је изрекао казну затвора
од два мјесеца.

Окружни суд у Титовграду
је, по жалби Станка Папо-
вића, потврдио налазе прво-
степеног суда и изречену ка-
зну затвора од два мјесеца
преиначио на условну казну
за годину дана.

У обје судске пресуде ка-
же се да је Станко Паповић
крив због учињеног кривич-
ног дјела клевете.

Д. Н.

АНЕГДОТЕ

РАСИЈАНИ БЕДЖИХ СМЕТАНА

БЕЦИХ СМЕТАНА је
оглувио пред крај живо-
та. Једног дана, пошто је
ручао у некој кафани, ди-
же се од стола, узне-
шир и пође ка излазу.
Музика је тог тренутка по-
чела да свира.

Један гост се љутито
продра Сметани на уво:
— Скините тај шешир!
— Извините — учтиво
одговори Сметана — ни-
сам знао да се свира хим-
на.

— Каква химна! То је
мој шешир!

НЕ СМЕТА

Пјер Беноа рече свом
пријатељу Клоду Фареру,
такође познатом писцу:

— Молим те, Клод, по-
зајми ми 500 франака. Ве-
черас имам састанак с ње-
ком једног министра.

— Жао ми је, Пјер, и-
мам само сто франака —
одговори Фарер.

— Не смета. Дај ми их,
па ћу изаћи с њеном гу-
вернантом!

ЗА СВАКИ СЛУЧАЈ

— Шта то исијецаш из
новина? — пита колега
колегу у канцеларији. То
је један чланак о човје-
ку коме је жена стално
претресала џепове, док ни
је награбукнула.

— Па шта ће то теби?

— Да ставим у свој џеп.

НИЈЕ ИХ УПЛАШИО

Пензионер шета градом
и на једном углу примје-
ћује неколико малишана
како пуше.

— Зар вас није срамо-
та? — жести се он. — Да
знате, рећи ћу то вашем
учитељу.

— Их што си нас упла-
шио! — каже један швр-
ћа. — Па ми још и не иде
мо у школу!

ШТО СЕ ЊЕГА ТИЧЕ

Дјевојка каже свом вје-
ренику:

— Толико те волим да
бих била задовољна су-
вим хљебом и водом, са-
мо да будем крај тебе.
Ако би и ти могао тиме
да се задовољшиш, може-
мо одмах да се вјенчамо.

— Још питаш! Што се
мене тиче, можемо да се
вјенчамо још данас, али
најприје да се договори-
мо: ти се старај о хљебу,
а ја ћу се старати о води.

ДА НЕ ЗАКАСНИ

Један репортер прелази
преко моста и спази не-
ког човјека на огради. По
хита ка њему и упита га
шта намјерава.

— Хтио бих да скочим,
али никако не могу да се
одлучим.

— Не оклијевај те ни
тренутак, ако мислите да
ућете у сјутрашњи број!

ПТИЦЕ
ГРАБЉИВИЦЕ

На једном ручку у двор-
цу „Сансуси” повео се раз-
говор о језуитима.

— А зашто они, у сво-
јим манастирима, не пје-
вају као други свештени-
ци? — упита неко.

КРАЉ ФРИДРИХ је
сматрао да то он треба да
објасни:

— Па зна се да птице
грабљивице никад не пје-
вају.

НАЈСИГУРНИЈИ КАНАЛ

Неки млади грчка почет-
ник замолио је познатог
писца Никоса Казанцаки
са да прочита неке њего-

ве рукописе и да му пред-
ложи најсигурнији канал
за њихов пласман.

Казанцаки је узео ру-
кописе и послјије три да-
на их вратио писцу с на-
поменом:

— Драги колега ја, ми-
слим да је најсигурнији
канал за пласман ваших
рукописа — Коринтски ка-
нал.

МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ?

ПОЗНАТА ОД ДАВНИНА

ВИНОВА ЛОЗА ЈЕ позната од давнина. За њу су зна-
ли народи у јужној и средњој Европи. Као дивља покри-
вала је све сунчане и погодне падине. Кинези и Египћани
су је његовали још прије четири хиљаде година, а стари
Грци били су прави умјетници у њеном гајењу. Море-
пловци старе Грчке извозили су калемове и на тај на-
чин ширили лозу у остале дјелове Европе још у ше-
стом вијеку прије нове ере.

ПРВА ГИЉОТИНА

Прву гиљотину на свијету саградио је, по поручбини
француске владе, Тобијас Шмит, њемачки мајстор, који
је у XVIII вијеку градио клавије и клавсене, и био прави
фабрикант музичких инструмената. Гиљотину је сагра-
дио 1792. године.

НОЈЕВО ЈАЈЕ

Од свих птичјих јаја, која данас постоје, највеће је
нојево. Оно има тежину као 24 кокошија, а креће се до
килограма.

О ДУВАНУ

Још у половини XVII вијека било је забрањено пу-
шење на јавним мјестима. Енглески краљ Џон III забра-
нио је пушење дувана на јавним мјестима, а прекршиоци
су кажњавани са по 25 батина и осмодневним затвором.

Кутак за разоноду

ПРЕДЛОГ ПРЕДСЈЕДНИШТВА ОК СК БУДВА

АКТУЕЛНА ПИТАЊА ФУНКЦИОНИСАЊА
ДЕЛЕГАТСКОГ СИСТЕМА
У НАШОЈ ОПШТИНИ

I

УВОД

Досадашњи РАЗВОЈ ДЕЛЕГАТСКОГ СИСТЕМА на свим нивоима друштвеног, политичког и привредног организовања одвијао се с не малим тешкоћама и проблемима, па и повременим застојима — истиче се у првом уводном дијелу предлога. — Да се у остваривању делегатских односа испољавају бројне слабости и противурјечности указала је и општепартијска дебата о Предлогу закључака 13. сједнице ЦК СКЈ. Од тих слабости и застоја није имуно ни функционисање делегатског система у нашој општини.

Разумије се, успорена динамика развоја делегатских односа захтијева критичку анализу и интензивирање акције организованих субјективних снага за даље унапређење делегатског начина одлучивања и обезбјеђења суштинске реализације социјалистичких самоуправних продукционих односа. У том контексту тежиште овог материјала је на критичком сагледавању остваривања делегатских односа у скупштинском систему, систему самоуправног интересног организовања и систему удруженог рада у општини Будва, као и на дефинирању непосредних задатака и обавеза Савеза комуниста и других организованих социјалистичких снага с тим у вези.

Основни циљ је да се усусрет предстојећих делегатских избора и партијских конгреса анимира и покреће читава друштвена база на превладавању негтивности и деформација у функционисању делегатског система у свим његовим дјеловима и тиме створе што повољнији услови за оживотворење уставног одређења о доминантној друштвеној позицији радничке класе и свих радних људи и грађана у вршењу функције власти и самоуправљања и овладавању укупном друштвеном репродукцијом и цјелином дохотка. Остваривањем класне суштине делегатског и политичког система у цјелини даје се снажан подстрек и допринос за досљедно, ефикасно и потпуно спровођење циљева и задатака програма дугорочне економске стабилизације.

II

ОСТВАРИВАЊЕ ДЕЛЕГАТСКИХ ОДНОСА У СКУПШТИНСКОМ СИСТЕМУ, СИСТЕМУ САМОУПРАВНОГ ИНТЕРЕСНОГ ОРГАНИЗОВАЊА И СИСТЕМУ УДРУЖЕНОГ РАДА

1. Делегатски скупштински систем

ЗА ПРЕТВАРАЊЕ СКУПШТИНЕ у орган друштвеног самоуправљања и продужетак удруженог рада пресудну важност има остваривање континуитета одлучивања на релацији основне самоуправне организације и заједнице — делегација — делегат — Скупштина општине.

ПРЕДСЈЕДНИШТВО ОПШТИНСКОГ КОМИТЕТА СК ПРИПРЕМИЛО ЈЕ ПРЕДЛОГ ЗАДАТАКА САВЕЗА КОМУНИСТА И ДРУГИХ СУБЈЕКТИВНИХ СНАГА У ВЕЗИ АКТУЕЛНИХ ПИТАЊА ФУНКЦИОНИСАЊА ДЕЛЕГАТСКОГ СИСТЕМА У НАШОЈ ОПШТИНИ. ТЕКСТ ПРЕДЛОГА ОБЈАВЉУЈЕМО У ЦЈЕЛОСТИ ДА БИ СЕ СА ЊИМ УПОЗНАЛИ ЧЛАНОВИ САВЕЗА КОМУНИСТА.

Кључну кариксу у том ланцу представља делегација, као спона између организованих друштвених колективитета и делегатске скупштине, која својом активношћу обезбјеђује претварање Скупштине у организационо-политички оквир у коме самоуправне организације и заједнице, путем својих делегата, усклађују и разрјешавају различите интересе и конституишу општи интерес.

Десетогодишње искуство у развоју делегатског система у нашој општини и шире указује, међутим, да делегација није, и поред свих настојања у досадашњој примјени уставних одређења, одговорила својој улози. Она се није оспособила да преко ње радни људи и грађани из ражавају и преносе иницијативе у делегатски скупштински систем. Делегација се још није афирмисала као организовани облик учешћа и утицаја радних људи и грађана у конституирању и дефинисању политике, припремању и доношењу одлука у Скупштини општине, а у томе није ни имала одговарајућу помоћ и подршку друштвено-политичких организација, самоуправних органа и заједница.

Пракса показује да делегација није у стању да благовремено даје смјернице и ставове делегатима које они треба да саопште у Скупштини општине приликом разматрања одређених питања и доношења одлука. Подаци из функционисања делегатског система у текућем мандатном периоду указују да је скоро половина делегација за Вијеће удруженог рада одржало само двије, једну или ниједну сједницу, нешто више од трећине делегација — од три до девет сједница, а тек мање од петине делегација — девет и више сједница, што би се — узевши у обзир да је у истом периоду одржано 27 сједница Скупштине општине — могло означити континуираним дјеловањем.

Вишеструки су узроци и посљедице фактичког неконституисања делегације као кључног елемента функционисања делегатског система. С једне стране, нису обезбјеђене институционалне претпоставке за рад делегација. Оне, углавном, не посједују пословнике о раду и програме ра-

да, којима би били регулисани комуникација са својом основом и својим делегатом, начин усвајања смјерница за рад делегата, поступак усаглашавања ставова у ситуацији када више делегација бира једног делегата, термини састајања делегација и слично. Помоћ стручних служби организација удруженог рада није довољна и више је сведена на помоћ у оперативно-техничким пословима. С друге стране, делегације још не дјелују као саставни и интегрални дјелови основних самоуправних организација и заједница. Из тога проистичу многи проблеми у њиховом раду, изражени нарочито у одсуству претходног консултовања радних људи и грађана о питањима о којима делегација заузима основне ставове за дјеловање делегата; недовољно повезаности с делегатом или потпуној за немарности иницијатива делегација у покретању проблема за чије је рјешавање надлежна Скупштина општине; изостајању њихове креативне улоге у формирању ставова и смјерница; неразвијеној сарадњи са самоуправним органима, због чега су изузетно ријетке заједничке сједнице делегација и органа самоуправљања. Делегација у самоуправним организацијама и заједницама најчешће је без подршке самоуправних и политичких органа и организација и егзистира на маргинама стварног живота и проблема ОУРа, што је потпуно противно социјалистичким саставом (Устав забрањује чланство у делегацији радника с посебним овлашћењима и одговорностима).

Поред подвојености делегације и њене основе у процесу конституисања заједничких интереса, подвојеност се јавља и у процесу политичке промоције интереса самог ОУРа, јер се као главни канал реализације сопственог интереса користи неинституционална линија одлучивања пословодни органи — извршни и управни државни органи, док се делегација користи само као „додатни притисак“ за остварење тога интереса. Маргинализација делегације понекад доприноси и чињеница да се њени састајци, због кратког времена до за сједница Скупштине, не могу ни одржати. Осим тога, највећи број примједби и предлога делегација у процесу скупштинског одлучивања се не уважава и одбија, што, даље, пасивизира њихову самодјелатност.

Уставом предвиђени институти сарадње делегација и конференција делегација — као значајни фактори самоуправног усклађивања, повезива-

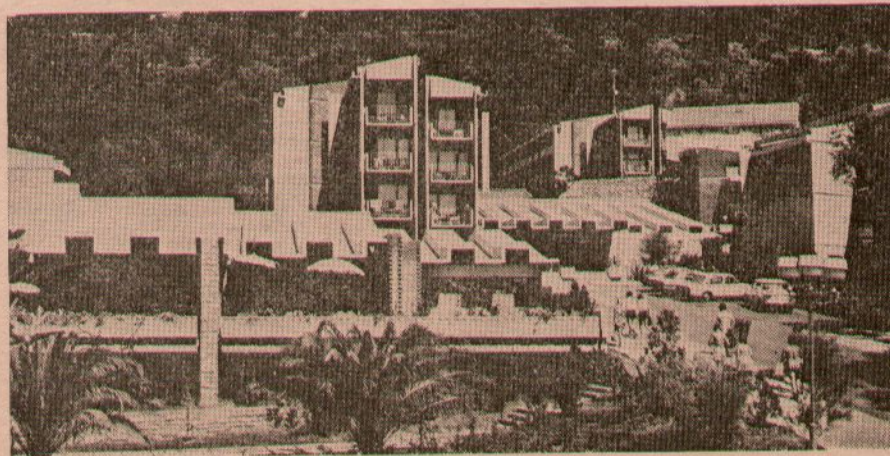
ња и разрјешавања интереса, те као фактор јачања делегатских структура на рачун извршних — у пракси се нису афирмисали. Непосредна сарадња делегација готово је у потпуности изостала, док институт конференције делегација није ни Статутом општине предвиђен.

Мотивацију за одсуство сарадње и повезивања делегација не треба, међутим, тражити само на субјективном плану, тј. у надовољном утицају друштвено-политичких организација у изграђивању и развијању делегатских односа, него, управо, у раздробљености и практикуларизму удруженог рада и јачању, на тој основи, прупно-својинских тенденција и етатистичког начина одлучивања. Затвореност и одсуство интеракције делегација условљено је, прије свега, затвореношћу и аутаркичношћу базичних ћелија удруженог рада. Сви јест о економској самодовољности резултата свијешћу о политичко-делегатској самодовољности. Недавољно економско и доходовно повезивање ООУР-а условљава одсуство њиховог делегатског повезивања. На тај начин неадекватно функционисање и остваривање делегатског система израста из ниског нивоа самоуправне и економске интеграције удруженог рада.

Треба рећи да друштвено-политичке организације на свим нивоима политичког организовања не остварују досљедно своју улогу у изграђивању адекватне уставне позиције и функције делегације. Наиме, чланови, организације и органи Савеза комуниста, Социјалистичког савеза, Савеза синдиката и других организованих социјалистичких снага често запостављају задатке и обавезе које имају у погледу сталног, континуираног подстицања дјеловања делегација, стварања друштвених услова за њихову активност и међусобно повезивање, усмјеравање делегација да прате рад Скупштине општине и да заузимају ставове и слично. Отуда се у пракси функционисања делегатског система јавља недовољно развијена свијест, мотивисаност и spremност радних људи и грађана да путем делегација активно судјелују у вршењу функција Скупштине општине, а посебно у остваривању власти и самоуправљања у скупштинама широким друштвено-политичким заједницама.

Самоуправне организације и заједнице, делегације и радна тијела Скупштине општине ријетко су иницијатори и предлагачи одлука. Највећи број ових организација и заједница још није на таквом нивоу самоуправне организованости и ангажованости да би био у стању да шире и дугорочније сагледа своје и друштвене интересе и да се, на основу тога, активно одређује и укључује у рјешавање отворених питања. Зато ни делегатска скупштина не може да се довољно ослони на утицај који долази директно из самоуправне базе, па, стога, у вршењу својих функција зависи од извршних и управних органа. Тако је, због неостваривања делегатског система, у порасту политичка снага управног апарата. Фактичко тежиште власти је у тим органима, али не зато што су узурпирали власт и одлучивање, већ из разлога што није конзистентно изведен институционални механизам да се сви друштвени субјекти понашају у складу са својим правима, обавезама и одговорностима. Будући да су Извршни одбор и органи управе скоро искључиви предлагачи одлука ко

(Наставак на II страни)

ПРЕДЛОГ ПРЕДСЈЕДНИШТВА ОПШТИНСКОГ КОМИТЕТА СК БУДВА

(Наставак са I стране)

је Скупштина општине доноси, друштвени интереси се потврђују више као интереси које иницирају ти органи, а мање као заједнички интереси који би били резултат споразумијевања делегација и делегата о аутентичним интересима радних људи и самоуправних асоцијација.

У конституирању остваривања таквих делегатских односа делегат у Скупштини је, објективно, доведен у положај да се само изјашњава, односно гласа о поднијетим предлозима. То, у сваком случају, смета не само њему, него и функционисању било којег скупштинског вијећа, односно цијеловитог делегатског скупштинског система.

У досадашњој пракси запажа се и појава да су заповиједна права и дужности делегата, које се односе на непосредно залагање у извршавању политичког одлука које су оне у Скупштини донијели. Такође, нису развијени ни облици делегатске одговорности, нити су поједини институти, те одговорности добили своје право мјесто у процесу делегатског одлучивања. Досадашње искуство показује да је учешће делегата у раду Скупштине општине, њених вијећа или радних тијела знатно веће кад се расправља и одлучује о питањима која непосредно тангирају партијалне интересе средине из које они потичу, док је њихова активност знатно мања у приликом одлучивања о питањима у којима се изражава шири друштвени интерес.

У погледу остваривања уставног концепта Скупштине општине и функције појединих вијећа треба рећи да Скупштина више долази до изражаја као орган власти, док јој је компонента органа друштвеног самоуправљања мање развијена. Још увијек недовољна повезаност Скупштине с делегатском основом утиче да се у њеном методу рада задржавају карактеристике представничког система одлучивања.

Искуства указују да делегатска структура, у својој укупности, није довољно оспособљена да даје, односно прихвата, развија и критички сагледава иницијативе и да их одбацује, ако нису у складу с интересима самоуправних организација и заједница. Пракса упућује и на закључак о недовољној укључености аутентичних самоуправних интереса делегатске основе у процес делегатског одлучивања. Као што је напријед наведено, изражена је и тенденција да токови одлучивања — од иницијатива до доношења одлука — долазе од извршно-управних органа. Пошто се делегатско одлучивање, прије свега, заснива на иницијативама извршно-управних органа, Скупштина општине се не може у довољној мјери потврдити у својим основним уставним обавезама као орган друштвеног самоуправљања. То је основни узрок тенденције помјерања мјеста усавлашавања плурализма самоуправних интереса од делегатских структура ка Извршном одбору и органима управе. Изношење пред Скупштину безалтернативних рјешења иза којих стоји ауторитет Извршног одбора и органа управе, неутемељеност делегата у својој самоуправној основи, што им одузима способност артикулације и заступања интереса своје средине, већа стручност, знање и количина информација предлагача политике и одлука у односу на делегате, гломазност заједничких сједница скупштинских вијећа, која онемогућава претпрецање свих могућих алтернатива и консензусна појединачна рјешења, преобимни дневни редови, недовољно често састајање Скупштине и сл., отежавају њено претварање у радно тијело и највиши орган друштвеног самоуправљања општине.

Подаци из текућег, мандатног периода најбоље илустрирају заступану тенденцију у усмјеравању друштвених процеса. Док је Скупштина општине у посматраном периоду одржала 27, Извршни одбор одржао је ско-

ро 150 сједница; на Скупштини је разматрано 450 тачака дневног реда, а на Извршном одбору преко хиљаду тачака. Док је на сједницама Скупштине општине, које су трајале по четири сата, просјечно разматрано по 17 тачака дневног реда, а у дискусији учествовало по 15 делегата (пети на укупног броја), докле је на сједницама Извршног одбора, које су трајале по три и по сата, разматрано по седам тачака дневног реда с просјечном седам дискутаната (више од половине укупног броја).

У прилици конституирања о потпуној доминацији извршно-управних органа наводимо да Скупштина општине више од 90% одлука усваја у предложеном рјешењу, те да се више од половине делегата кључног вијећа Вијећа удруженог рада — у трогодишњем периоду није јавило за ријеч, да не постоји ни један делегат свог Вијећа који је континуирано учествовао у креирању политике, ако под континуитетом подразумевамо активно учешће на најмање трећини сједница.

Неконституисање Вијећа удруженог рада у доминантно вијеће скупштинског рада и одлучивања условљено је, између осталог, и преовладавањем праксе заједничких сједница вијећа на рачун одвојених сједница. Пракса заједничких сједница у значајној мјери поништава самосталну надлежност и самоуправност Вијећа удруженог рада, а повећава дјелокруг и надлежност Вијећа мјесних заједница и Друштвено-политичког вијећа, утапајући Вијеће удруженог рада у Скупштину као јединствено општенадлежно вијеће, чиме се подвојеност Скупштине и удруженог рада још више повећава. Уставно је одређено да се не може донијети ни једна одлука о издвајању дијела дохотка за заједничке и општедруштвене потребе, и о намјени ових средстава, ако је не усвоји Вијеће удруженог рада. У досадашњој пракси није било случајева да је било која одлука те врсте предложена, а да је није усвојило ово Вијеће. Међутим, с обзиром на структуру Вијећа удруженог рада, све је присутније мишљење да у њему буду заступљени и чланови пословних органа самоуправних организација који, према садашњим уставним рјешењима, не могу бити чланови делегације, па, самим тим, ни делегати у овом Вијећу. Заправо, циљ је да се састав Вијећа удруженог рада побољша, а да се не мијењају битна, конститутивна, одређена и начела у погледу његове надлежности.

Вијеће мјесних заједница — како у погледу учешћа делегата у раду вијећа, тако и у погледу активности делегација — знатно је ближе остварењу својих нормативних функција од Вијећа удруженог рада и Друштвено-политичког вијећа. Делегације за ово вијеће углавном континуирано разматрају питања од заједничког интереса о којима ће се одлучивати на Скупштини, док сами делегати у Вијећу нису довољно активни, што указује да се не остварује довољна веза на линији делегат — делегација. Проблем у функционисању овог сегмента делегатског система ситуиран је, међутим, у готово потпуном недостатку повезаности делегација с делегатском основом — збором грађана, што умањује политичку снагу заузетих ставова и фактички их претвара у ставове друштвено-ангажованих грађана, који не морају кореспондирати ставовима грађана. Исто тако, проблема тично је и фактичко проширење надлежности и утицаја овог Вијећа кроз укупни делегатски скупштински систем, у коме се мјесне заједнице доста често појављују као „мале општине“, а мање као својеврсне самоуправне заједнице радних људи и грађана, које — у складу са Уставом и Статутом општине — треба да решавају питања од значаја за живот и рад грађана.

Посебну пажњу у раду скупштинских вијећа заслужује Друштвено-политичко вијеће, које, према уставним овлашћењима, „учествује у одлучивању о питањима остваривања, развоја и заштите Уставом утврђеног самоуправног социјалистичког система“. Уопштено формулисана уставна овлашћења, неразрађена Уставом Републике и Статутом општине, доминантан утицај извршно-управних органа у процесу делегатског одлучивања и посебан положај друштвено-политичких организација, који је условљено да су питања развоја и заштите социјалистичког система њихова „надлежност“, извукли су подлогу фактичког рада и одлучивања Друштвено-политичког вијећа и претворили га у посматрача друштвених процеса и механички збир делегата независних са својим делегацијама, тј. у вијеће без права мериторног одлучивања. Друштвено-политичко вијеће се, тако, није афирмисало као системски облик укључивања друштвено-политичких организација у делегатски систем утицаја на процес делегатског одлучивања. За уношење својих ставова у подлогу скупштинских одлука, друштвено-политичке организације се не боре путем својих делегата у Друштвено-политичком вијећу, већ — саопштавајући своје оцјене и ставове — ауторитетом и снагом својих политичко-извршних органа. Према томе, у досадашњој пракси друштвено-политичке организације нису ни исказале делован интерес за рад својих делегата, нити за рад Друштвено-политичког вијећа у цјелини.

Садржај рада Скупштине општине у знатној мјери се исцрпљивао у нормативној дјелатности. Иако је доношење општих одлука и других аката једно од основних средстава регулисања друштвеног живота, изостаје други, изузетно битан, сегмент управљања друштвеним процесима — континуирано праћење и систематске и ad hoc интервенције у проблематичне и конфликтне друштвене ситуације и процесе. Како овај сегмент политике по наслијеђеној подјели улога и традиционалној свјести припада друштвено-политичким организацијама, иако конфликти немају политичке димензије, то су и појединачна указивања делегата на нарушеност друштвене ситуације више служила као информација за покретање активности политичко-извршних органа друштвено-политичких организација и Извршног одбора, не го као основа за расправу и активност Скупштине општине, што је, такође, један од показатеља њеног неадекватног остваривања као органа друштвеног самоуправљања.

У функционисању Скупштине општине није довољно афирмисана политичка контрола извршно-управних органа. Недовољна упознатост с њиховим радом онемогућава како праћење и оцјењивање, тако и усмјеравање активности ових органа. Функција политичке контроле и друштвеног надзора је, на тај начин, редуцирана на повремено годишње подношење извјештаја о раду, што води даљем јачању и осамостаљивању извршно-управног апарата.

Разумије се, даљи развој политичког система социјалистичког самоуправљања претпоставља модерну, ефикасну, компетентну, самосталну и одговорну управу. Она је сада, у великој мјери, статична, затворена и понекад изолована од актуелних друштвених и економских кретања. У њеном раду се јављају неиницијативност и рутинерство, формализам и хијерархијски односи. У основи, управа се веома споро мијења и све њене промјене се углавном сведе на реорганизацију, без дубљег задирања у

промјену суштине њеног друштвеног бића и друштвене функције. Њено брже отварање према удруженом раду и Скупштини општине, образовање друштвених савјета управе (у чему су остварени први значајни резултати) битне су претпоставке да се брже мијења постојеће стање.

Има мишљења да у будућем раду не би требало руководитице општинских органа управе бирати за чланове Извршног одбора, чиме би се добило у већој подривљивости, ефикасности и квалитету њиховог рада. Сматра се, наиме, да би руководиоци органа управе могли имати статус чланова Извршног одбора само када се расправља о питањима из области за коју су одговорни.

2. Делегатски односи у самоуправном интересном организовању

У СТАНОВЉЕНЕ КАО ОБЛИК НЕПОСРЕДНОГ ПОВЕЗИВАЊА појединих области друштвеног рада (привреде и друштвених дјелатности) у систем јединственог удруженог рада, самоуправне интересне заједнице нису се, међутим, ни приближиле остварењу својих уставних функција. Умјесто да, елиминисају државу као посредника, постану мјесто и оквир слободне и непосредне размијене рада, самоуправне интересне заједнице су се трансформисале у отуђене посредничке фондове, који, управо због дисперзивности (постојања 10 СИЗ-ова), још више измичу контроли радних људи и грађана.

Иако је и сам концепт начина остваривања самоуправних интересних заједница, непосредно-самоуправним споразумијевањем радника у привреди и друштвеним дјелатностима, саставни дио самоуправне садржине ових заједница, већ сам начин стварног конституисања путем одлука Скупштине општине дезавуисао је ту садржину и у даљем функционисању упућивао СИЗ-ове не толико на његове конститутивне дјелове, колико на конституента — Општину.

Пракса функционисања СИЗ-ова у нашој општини указује на потпуну блокаду делегатског система и односа у самоуправном интересном организовању и претварање скупштина интересних заједница у својеврсне квазипарламенте појединих подручја друштвеног живота и рада. Делегације за СИЗ-ове у ОУР-има и мјесним заједницама се у највећем броју случајева не састају, а то још мање чине зборови радних људи и грађана у функцији делегатске основе за интересне заједнице, тако да су делегати у скупштинама СИЗ-ова изгубили готово сваку везу с интересима ових које треба да заступају и претворили се у самосталне, квазиполитичке представнике.

Губитак везе с конкретним интересима своје средине успоставља је мајоризацију, умјесто усавлашавања потреба и интереса, као основни начин одлучивања у скупштинама. Међутим, скупштине се нису конституисале не само као оквир договарања заинтересованих странака, већ ни као највиши орган одлучивања у тим областима, с обзиром на прекинуте делегатске токове. Улога скупштине, које, у зависности од конкретног случаја, одржавају три до пет сједница годишње, редуцирана је на усвајање финансијских планова, завршних рачуна и слично, тако да политички СИЗ-ова фактички воде кадровски малобројни извршни органи (пет до седам чланова) и гломазне стручне службе скупштине.

Узроке претварања интересних заједница у државне погоне са самоуправном формом не треба тражити само у начину њиховог конституисања, у делегирању власти с виших на ниже јединице, нити у њиховим

(Наставак на III страни)

ПРЕДЛОГ ПРЕДСЈЕДНИШТВА ОПШТИНСКОГ КОМИТЕТА СК БУДВА

(Наставак са II стране)

неформалним везама с класичним државним институцијама. Један од узрока треба тражити и у неадекватним социјално-психолошким претпоставкама институционалних рјешења, према којима ће радни људи и грађани у основним хелијама рада и живота бити заинтересовани да кроз засебне организационе форме, независне од организационих облика за учешће у управљању општим пословима, узму учешћа у репитуацији заједничких (али не примарних и егзистенцијалних) интереса, и то посредством веома сложеног и спорог механизма.

Непосредну и самоуправну регулацију односа привреде и друштвених дјелатности онемогућила је, вјероватно, у највећој мјери, легална егзистенција егзистенцијалне садржине у самоуправној форми. Детаљна државна регулатива интересног организовања свела је на минимум сферу аутономне, самоуправне регулације односа, а државним прописивањем обавезних стопа доприноса, на чију висину не мају утицаја често ни сами СИЗ-ови, извучена је материјална подлога слободној размјени рада, чиме је изгубљен и елементарни интерес за оживотворење делегатског система у интересном организовању.

С друге стране, државни, буџетски, начин финансирања, путем којег даваоци услуга у друштвеним дјелатностима не проверавају свој рад ни на тржишту, нити у директним сусрету с организованим корисницима услуга, осигуравајући даваоцима услуга релативно стабилан економски положај зависан од квалитета извршених услуга, демотивирају сваки напор на повећању продуктивности и квалитета рада и задржава оштру подвојеност ових сфера друштвеног рада, консолидујући код радника при вредних дјелатности свијест о друштвеним дјелатностима као сфери претјеране и у значајној мјери непотребне потрошње, а код радника у друштвеним дјелатностима елитистичку свијест о незнању и ниској свијести радничке класе, што све резултира кочењем укупног друштвеног развоја и напретка.

3. Делегатски систем у удруженом раду

С ОБЗИРОМ НА РАЗЛИЧИТ САДРЖАЈ, циљеве и социјалну основу одлучивања у организацијама удруженог рада и друштвено-политичкој заједници, то је и делегатски систем у удруженом раду концептиран у складу са својим специфичним циљевима. Док се на нивоу друштвено-политичких заједница најважније одлуке, у начелу, доносе делегатским одлучивањем, на нивоу удруженог рада темељне одлуке доносе се примјеном начела непосредне демократије — референдумом, који се у политичком одлучивању користи као изузетно средство.

Међутим, с обзиром да се економске одлуке, од чије ефикасности зависи егзистенција економског субјек

та и радне снаге као његовог саставног дијела, не доносе личним изјашњавањем, већ у начелу делегатским путем, то се — узевши у обзир давање приоритета егзистенцијалном на рачун класног — одлучивање путем радничких савјета конституише у доминантан облик одлучивања у удруженом раду.

Досадашња искуства указују да се делегатски систем као медиј реализације самоуправљања у организацијама удруженог рада није довољно афирмисао. Делегати у радничким савјетима основних организација удруженог рада у највећој мјери губе везу с дјеловима процеса рада чији су заступници. Политика и одлуке које се утврђују на сједницама радничких савјета претходно се не разматрају на зборовима радника радних јединица, тако да искључивање радника из процеса утврђивања заједничких интереса трансформише чланове радничких савјета од делегата радника појединих дјелова процеса рада у представнике радничког савјета пред организацијом а сам раднички савјет у представнички орган.

Фактори неконституисања самоуправљања у доминантан друштвено-економски однос су, прије свега, субјективне природе. У остваривању делегатских односа изостале су активности како на страни делегата, тако и на страни радника, дјелова процеса рада као делегатске основе. С једне стране, делегати у радничком савјету не обавјештавају раднике о питањима о којима одлучује раднички савјет, не износе ставове радника, нити користе право да траже ставове и смјернице када оне од стране радника нису дате. Радници и зборови радника, с друге стране, не заузимају ставове по питањима о којима се одлучује у органима управљања не врше „притисак“ на делегате да износе утврђене ставове, нити користе могућности института опозива пасивних делегата. Неактивност делегатске основе условљена је и методом рада радничког савјета — често се с питањима о којима треба доносити одлуке делегати упознају тек на сједници савјета, тако да се учешће делегатске основе у одлучивању и у принципу искључује.

У знатној мјери изостала је и континуирана брига, праћење, усмјеравање и подстицање рада делегата и самоуправних органа од стране друштвено-политичких организација — организација Савеза комуниста и Савеза синдиката.

Социјо-професионални састав радничких савјета (недовољно стручно знање делегата, непознавање делегатских права и дужности и сл.) у појединим срединама је такав да су објективне могућности мериторног одлучивања осјетно сужене. Делегати у радничком савјету испољавају, најчешће, крајње пасиван однос када се расправља и одлучује о питањима која су од општег значаја и интереса за пословање и развој ООУР-а. Интересовање и активност делегата знатно се повећавају уколико се ради о питањима која непосредно тангирају сваког радника, као што су рјешавање стамбених проблема, расподјела средстава за личне дохотке и др.

Као супституат за пасивност делегата јављају се носиоци пословних и руководећих функција, који — „по кривајући“ пукотине у делегатском одлучивању — снажно утичу на доношење виталних пословних одлука. Понекад се ту ради о тежњи појединих управљачких структура ка апсолутној концентрацији власти у организацији, која, опет може бити условљена било психолошким факторима — вољом за моћи или осјећајем незнања и несигурности у вођењу пословне политике било економским факторима — тежњом ка присвајању материјалних добара мимо утврђених критеријума.

Доминантан утицај пословних органа у управљању радом и пословањем организација удруженог рада условљен је међутим много више неким ширим друштвено-економским и правно-политичким односима.

Већ сама егзистенција средстава за производњу и производа рада као вриједности те — сходно томе — тржишни начин привређивања, који увијек значи производњу за непознатог купца и пословни ризик, а који од носиоца пословних функција захтијева високу стручност и добро познавање сложених економских, привредних и финансијских категорија, веза и односа, стварају производни контекст који не може остати без утицаја на дистрибуцију моћи унутар економског субјекта.

Економски и правно-политички односи — у којима је доходак извучен из удруженог рада и концентрисан у СИЗ-овима, финансијским и другим институцијама, што успоставља зависност ОУР-а од тих субјеката и профилује одређени тип руководиоца-директора, који са својим добрим пословним, политичким и друштвеним везама треба да омогући економски просперитет и егзистенцију организације — дјелује у правцу јачања фактичких утицаја пословних органа.

Док се на нивоу основне организације удруженог рада делегатски систем није успоставио у доминантан на чин одлучивања, на нивоу радне организације, посматрано с формално-правног аспекта, успостављен је много већи степен делегатских веза. Но, узевши у обзир да радна организација није основни субјекат привређивања у којем се концентрише доходак и доносе основне економске одлуке, да, фактички представља конфедерацију ООУР-а, јер се све основне пословно-предузетничке функције обављају на нивоу ООУР-а који представља заокружену и самосталну економску и социјалну целину, то и делегатски односи у оквиру радне организације нису медиј реализације класних интереса који би требало да буде обухваћен овим материјалом.

III

ЗАДАЦИ САВЕЗА КОМУНИСТА И ДРУГИХ СУБЈЕКТИВНИХ СНАГА У РАЗВОЈУ ДЕЛЕГАТСКОГ СИСТЕМА

У ДРУШТВУ ЈЕ, на иницијативу Савеза комуниста, у току процес критичке анализе функционисања политичког система социјалистичког самоуправљања, којом је, као саставни дио, обухваћено остваривање делегатског система одлучивања. Резултати анализе, које коначно буде утврдио Савезни друштвени савјет за питања друштвеног уређења, постаће платформа за промјене у политичком систему. Разрешење дилема, као, на примјер, да ли да функцију делегације за вијећа удруженог рада и мјесних заједница преузму раднички савјети и органи мјесне заједнице, или да делегација остане као засебан орган, да ли да се радници с посебним овлашћењима и одговорностима бирају у делегације, да ли Уставом предвидјети институт промјенивог делегата или не, да ли мијењати устројство скупштина и слично, као и нови предлози мјера, битно ће предодредити како даљу јавну расправу о (предложеним) промјенама, тако и саме промјене делегатског система, а тиме и остваривање његове класне суштине.

Пошто инволутивни друштвени процеси, праћени и условљени блокадом делегатског система у његовим најбитнијим сегментима, захтијевају одлучну и неодложну акцију субјективних снага са Савезом комуниста на челу, то се овим материјалом утврђују обавезе и задаци Општинске организације СК и свих субјективних снага, комуниста и свих радних људи и грађана, на развоју делегатског система у оквиру постојећих нормативних и институционалних рјешења.

(Наставак на IV страни)

MONTENEGROTURIST

ЈУГОСЛАВИЈА

ПРЕДЛОГ ПРЕДСЈЕДНИШТВА ОПШТИНСКОГ КОМИТЕТА СК БУДВА

(Наставак са III стране)

1. Задаци на развоју делегатског скупштинског система

УСПОСТАВЉАЊЕ ДЕЛЕГАЦИЈА у кључну карику делегатског система која спаја функцију рада с функцијом управљања, тежишни је задатак субјективних снага у даљем развоју делегатског система. У том циљу комунисти и други радни људи и грађани у ООСК, ООСС, самоуправним органима, органима друштвено-политичке заједнице и друштвено-политичких организација залагаће се на стварању основних, институционалних претпоставки за рад делегација. Усвајање пословника о раду и програма рада делегација у којима ће се утврдити комуникација с изборном делегатском основом и изабраним делегатима, обавеза консултовања делегатске основе и присуствовања делегата састанцима делегација, начин усвајања смјерница, термини одржавања сједница и слично, први је корак на том плану. Служба за скупштинске послове, израдом типског нацрта пословника о раду делегација, пружаће непосредну помоћ тим активностима.

Неутемељеност делегације у самоуправном животу своје средине и одсуство подршке самоуправних и политичких органа и организација је, у значајној мјери, пасивизирало рад делегација. Стога ће се комунисти и радни људи у ООСК и ООСС, самоуправним и пословодним структурама залагати за континуирано праћење, подстицање и усмјеравање рада делегација од стране основних организација Савеза комуниста и Савеза синдиката и самоуправних органа. Комунисти у стручним службама ОУР-а и самоуправним органима бориће се да се кроз самоуправна општа акта утврди обавеза пружања континуиране помоћи стручним службама ОУР-а раду делегација, у смислу пружања континуиране помоћи стручних служби ОУР-а раду делегација, у смислу пружања стручне помоћи, података и информација, обављања техничких послова и друго.

Савез комуниста, Савез синдиката и друге друштвено-политичке организације ће, ради афирмације непосредног и самоуправног усклађивања и повезивања интереса, у наредном периоду посветити знато већу пажњу и континуирано подстицати непосредну сарадњу и повезивање делегација. Скупштина општине ће, ради институционализације сарадње делегација, кроз Статут општине утврдити конференцију делегација као обавезни вид сарадње делегација основних самоуправних организација и заједница.

Примјена института критике, оставке и опозива делегата, који се у досадашњем раду нису уопште афирмисали, као средства спријечавања осамостаљивања или пасивности делегата, постизање већег утицаја делегатске основе на рад Скупштине и подизање степена одговорности за обављање делегатских дужности, стални је задатак делегација и делегатске основе, зашто Савез комуниста носи велики дио одговорности.

Комунисти, радни људи и грађани и све субјективне снаге политичког система социјалистичког самоуправљања залагаће се за онемогућавање

и укидање свих облика неформалног и неинституционалног одлучивања и за претварање Скупштине општине у највећи орган власти и друштвеног самоуправљања друштвено-политичке заједнице.

У том циљу, неопходно је потпуније сагледати и преиспитати однос Извршног одбора и органа управе према Скупштини општине и делегацијама, метод и садржај рада Скупштине, као и анализирати и унаприједити рад друштвених савјета, комисија и других радних тијела Скупштине.

Комунисти у Извршном одбору залагаће се за активнији и толерантнији однос према делегацијама, достављајући им материјале раније него што је то до сада био случај, како би се, по потреби, могао заказати и одржати састанак збора радника или грађана у функцији делегатске основе, те пажљиво и свестрано анализирање ставова и примједби делегација. У односу према Скупштини комунисти ће се залагати да Извршни одбор, у што већем броју случајева, предлаже по више алтернатива за рјешавање и одлучивање о појединим питањима, с јасним навођењем свих последица које произилазе из појединих рјешења, како се делегатско одлучивање не би сводило на чин гласања о само једној алтернативи.

У циљу јачања демократске дискусије и ширег претресања појединих питања неопходно је чешће одржавање сједница Скупштине, редуцирање изузетно обимних дневних редова, те афирмација праксе одржавања одвојених сједница скупштинских вијећа.

Успостављање Скупштине као највишег органа власти и друштвеног самоуправљања захтијева и неопходне промјене у самом садржају рада. Борба комуниста за редуцирање нормативне дјелатности на реалну мјеру и, посебно, за разматрање и одлучивање о текућим и битним друштвено-економским, привредним, социјалним, културним и политичким проблемима на сједницама скупштинских вијећа, основано је средство реализације постављеног циља.

Функција политичке контроле над радом Извршног одбора и органа управе у досадашњем функционисању система била је сведена на подношење годишњих извјештаја о раду, који су најчешће усвајани без примједби и дискусије. Ради досљедног остваривања ове функције треба, међутим, обезбиједити већу отвореност Извршног одбора и органа управе према јавности и Скупштини општине, укључујући редовно упознавање Скупштине, путем достављања записника или на други погодан начин, с одлукама, закључцима и ставовима које усваја Извршни одбор, питањима која су на дневном реду, алтернативама које су биле присутне при одлучивању и слично.

2. Задаци у развоју делегатског система у самоуправном интересном организовању

КОМУНИСТИ И РАДНИ ЉУДИ у самоуправним интересним заједницама, привредним и друштвеним дјелатностима, државним органима и самоуправним институцијама залагаће се за рационализацију мреже самоуправног интересног организовања. Досадашњи развој у овој области ишао је у правцу ширења институционалног система, уз задржавање друштвено-економских односа, заснова-

них на фискалном прикупљању средстава и њиховој дистрибуцији на трошковном принципу, што је резултирало грандиозном самоуправном формом (десет СИЗ-ова, скупштина и извршни органи, 33 засебне делегације, са скоро 400 чланова итд.) са етатистичком садржином Предлози у вези рационализације мреже СИЗ-ова крећу се у распону од захтјева за укидање свих СИЗ-ова, те успостављања непосредне размјене рада и договора заинтересованих страна, преко предлога о интегрисању СИЗ-ова сродних друштвених дјелатности, до предлога за формирање једног, јединственог СИЗ-а за друштвене дјелатности и јединственог СИЗ-а у материјалној производњи.

Комунисти, радни људи и грађани у самоуправним интересним заједницама, Скупштини општине, привредним и организацијама друштвених дјелатности оцијениће до краја ове године најприкладнији начин рационализације и утврдити конкретне предлоге, водећи рачуна о уставним и законским рјешењима.

Функционисање делегатских односа у интересном организовању указује да паралелизам самоуправних органа у самоуправним организацијама и заједницама, односно одвајање одлучивања о заједничким интересима од одлучивања о општим интересима у засебне делегације за СИЗ-ове, производи незаинтересованост за рад код чланова делегација за СИЗ-ове, јер учествују о одлучивању о „мање важним“ питањима и интересима. С обзиром да су због етатистичких односа, и формалне могућности учешћа у одлучивању смањене, те се као резултат добио скоро потпун престанак рада делегација за СИЗ-ове. Спорадично састанкање појединих делегација представља тако изузетак од правила.

Комунисти, радни људи и грађани ће се, стога, залагати за преиспитивање потребе постојања посебних делегација за СИЗ-ове и за разматрање могућности повјеравања њихових надлежности делегацијама за Скупштину општине, како би се читав систем учинио рационалнијим и ефикаснијим и успоставила чврста споја између делегатске основе и скупштина интересних заједница.

У циљу успостављања самоуправних друштвено-економских односа између привреде и друштвених дјелатности, неопходно је у раду скупштине СИЗ-ова нормативно елиминисати утапање вијећа у скупштину, јер су она носиоци различитих интереса које треба усагласити. Такође је неопходно елиминисати принцип гласања као начин одлучивања, као и доминантан утицај делегата давалаца услуга. Код самоуправних интересних заједница у материјалној производњи треба установити систем дводомних скупштине а одлуке доносити, по правили, на принципима усаглашавања између вијећа корисника и давалаца услуга.

3. Задаци у развоју делегатског система у удруженом раду

ПРЕТВРАЊЕ ДЕЛЕГАТСКОГ НАЧИНА у доминантан начин одлучивања један је од приоритетних задатака Савеза комуниста и других организација субјективних снага у удруженом раду.

Промјена односа у управљању друштвеним средствима условљена је, у знатној мјери, и промјеном ширег друштвено-економских и политичких односа на које радни људи, самоуправни органи и друштвено-политичке организације у организацијама удруженог рада, па и субјективне снаге на ливов општине као основне друштвено-политичке заједнице, немају непосредног и већег утицаја. Управо због тога извршавање задатака и рјешавање питања развоја самоуправних друштвено-економских односа, која су у домену утицаја организованих друштвених снага у основним самоуправањим организацијама и основној друштвено-политичкој заједници, посебно добија на значају и тежини.

У циљу развијања делегатских односа комунисти и радни људи у самоуправним организацијама залагаће се за институционализацију збора радника радних јединица у функцији делегатске основе за рад делегата у радничким савјетима. У усвојеним самоуправним општим актима, у великој мјери, није разрађен рад збора радника као делегатске основе, што захтијева измјене тих аката у смислу утврђивања обавезе састајања збора радних јединица прије састанка радничког савјета, обавезе присуства делегата састанцима зборових, разрађивање инструмената одговорности делегата, разрађивање обавезе редовног обавјештавања радника, дјелова процеса рада и редовног упознавања радничког савјета са ставовима и смјерницама радника и слично.

Исто тако, комунисти и радни људи ће се борити против учестале праксе сазивања сједница радничких савјета у кратким роковима и без претходног достављања информационо-документационе подлоге за одлучивање (што онемогућава не само упознавање делегатске основе и изражавање њених ставова, већ спречава и саме делегате да се припреме за одлучивање), а за обавезно претходно претресање питања из дјелокруга радничког савјета на зборовима радника радних јединица, за правовремено достављање материјала делегатама, за редовно обавјештавање радника (писмено и усмено) о свим питањима од значаја за рад и развој организације удруженог рада. Остваривање наведених задатака захтијеваће измјене и допуне самоуправних општих аката, статута и пословника о раду радничких савјета, прије свега, што тражи појачану активност комуниста у стручним службама ОУР-а.

Недовољно остваривање делегатских односа је, у значајној мјери, условљено и недостатком бриге друштвено-политичких организација за рад самоуправних органа. Основне организације СК и основне организације Савеза синдиката ће зато на посебним састанцима конкретно анализирати стање делегатских односа у својим срединама, рад самоуправних органа, остваривање права и дужности делегата и слично, те покренути активност за примјену мјера одговорности за делегате који не остварују своја основна права и дужности и иницирати, све у зависности од конкретног стања у свакој средини, друге мјере за оживљавање делегатског система. Очување односа који се буду отворили тим активностима зависиће од даљег, континуираног праћења, усмјеравања и подстицања рада делегата, самоуправних органа и збора радника од стране друштвено-политичких организација, а прије свега од основних организација СК.

Досадашњи развој самоуправних односа у организацијама удруженог рада био је често препуштен сам себи, без правог увида друштвено-политичке заједнице и друштвено-политичких организација општине у стање тих односа у свакој конкретној средини, у рад самоуправних и пословних органа и др. Таква затвореност организација удруженог рада често је доводила до усвајања незаконитих одлука на сједницама радничких савјета, неодржавања зборових радника по више од годину дана и до, у цјелини, закржљалих самоуправних односа, а периферно је била средство прикривања групносојинских односа. Због тога се пред комунистима у Скупштини општине поставља задатак покретање активности за формирање посебне информативне службе (прерасподјелом из постојећих кадровских ресурса), чији би основни задатак био континуирано праћење самоуправних односа и гдје би се стицали и обрађивали подаци о раду радничких савјета, зборових радника, одбора самоуправних радничких контрола, о одлучивању личним изјашњавањем и другим формама самоуправног живота.